

De kunst van den oorlog : heldendicht in zes zangen

<https://hdl.handle.net/1874/27703>

DE
K O N S T
V A N D E N
O O R L O G.

S. Felice J.

Frontispice

DE
K O N S T
V A N D E N
O O R L O G.
H E L D E N D I C H T
I N S E S Z A N G E N.
B E S C H R E V E N,
D O O R Z Y N E M A J E S T E I T
D E N
K O N I N G V A N P R U I S S E N.

Unde Prius nulli velarunt tempora Musæ.
LUCRET. Lib. I.

Naar het Frans gevolgt,
D O O R
J. V A N W O E N S E L,
Lieutenant ter Zee,

T E A M S T E R D A M.
By G E R R I T B O M, Boekverkoper,
M D C C L X I X.

AAN DEN
DOORLUCHTIGSTEN VORST
WILLEMDEN V.
PRINS VAN ORANGE
EN NASSAU,
ERFSTADHOUDER
CAPITEIN ADMIRAAL GENERAAL
DER
VEREENIGDE NEDERLANDEN.
ENZ.

DOOR.

DOORLUCHTIGSTE VORST.

INDIEN men tot den eersten oorspronk van den Oorlog onder 't Menschdom opklimt, zal men bevinden dat de liefde tot eigenbehoud, alle bezielde wezens ingeschapen, de bron van dezelve is, en uit deze neiging, de noodzakelykheid der Krygskunde voor een Volk kunnen afleiden.

• **W**ANNEER de Mensch door de ondervinding leerde, dat de liefde tot het welzyn, het eenige beweegrad zyner daden was; verkreeg hy de bekwaamheid, de gevallen te onderscheiden, in welke een gemeen belang hem op de hulp van zyn' evenmensch kon doen vertrouwen. Hy vereenigde zig in eene Maatschappy, ter gemeene verdediging van allen uiterlyken aanval,

O P D R A C H T III

zō wel tegens de verflindende dieren, als tegen zyns gelyken, die hem trachtten te ontrusten, om hun voordeel op hem te zoeken.

ALS nu bevondt men dat de sterkte en 't geluk van een Volk niet alleen in de bestendigheid van zyn verdrag, en in de geregeldheid en de onderhouding zynner wetten bestond, maar ook daar in, dat het zich buiten 't bereik der geweldplegingen van anderen moest bevinden:

DIT levendig gevoel wierdt een sterke prikkel, en ontfak hun om zig in de konst te oeffenen van hun eigen sterkte gebruik te maken; het zy om zig tegens den aanval te verdedigen, of anderen, die hen tot lastige naburen verstrekten, met eenen goeden uitflag aan te vallen. Hen die hun waar belang het best kenden, zag men in deze konst het meest uitmunten, en zig dikwyls uit de

IV O P D R A C H T

diepte der vergetelheid tot de onsterfelykheid verheffen.

DE Historien bevestigen deze waarheid door een aantal voorbeelden. Griekenland en Italiën kunnen ons in dit opzicht tot een kragtig bewys dienen. Deze Krygszuchtige Volkeren overwonnen door eene gedurige oeffening in deze Konst, niet alleen hunne naburen, maar alle de staten van de wereldt en verheften zig ten toppunt van grootheid en geluk, welken zy behielden, tot dat zy door verzuim van deze Konst, in eenen poel van rampen en elende neder gestort wierden.

MAAR waarom tot deze Volken opgeklimmen, daar eene gebeurtenis, waar aan wy ons geluk verschuldigd zyn, ons tot een levendig voorbeeld kan verstreken. Eene gebeurtenis die 't strelend gevoel van de vryheid

O P D R A C H T. v

heid en den voorfpoed, die wy thans genieten, in ons opwekt, en ons volkomen van deze waarheid overtuigt.

W A N N E E R hy, van wien wy onze hulp en byftand in den nood moesten verwachten, door eenen blinden yver gedreven wierdt, en ons voor altoos, van 't aller edelfte dat de Mensch ontfangen heeft, trachte te beroven, door ons met den gruwelyken last van den gewetensdwang en ondragelyke fchattingen te beladen; wierd een eider, zo wel hy die zig tegens dezelve aankantte als hy die zig aan dezelve onderwierp, met een menigte allertreffendfte rampen overftelpt, waar van men op 't aandenken een afgryzen heeft. De ftaat was van alle heil beroofd, de wanhoop was 't eenige dat hy gevoelde, en alles fcheen zyn' ondergang te dreigen. De Hemel hadt

VI O P D R A C H T.

een' afkeer van alle deze gruwelen, en de Natuur hadt zedert langen tyd hare stem tegens dezen dwingeland verheft. Als nu daalt eene Goddelyke ftraal op MAURITS neder, en bezielt hem met een meer dan menfchelyk beleid en gadeloze dapperheid. Men ziet hem, door eenen nieuwe moed ontftoken, de Batavieren in de Krygskunst oefnen, tot een voorbeeld aan geheel Europa verftrekken, en te gelyk het fchreuwend ongelyk, zynen uitmuntenden Vader, en dit Volk aangedaan, wreken. Terftond neemt alles een andere gedaante, en 't geluk en de voorfpoed worden veel groter dan ooit tevoren. Welken toon zoude ik moeten aannemen om deze onfterffelyke daden, waar van wy thans de onvergelykelyke vruchten genieten, naar waarde te kunnen roemen! Wy zyn eene erkentenis aan dezelve ver-
fchul-

O P D R A C H T. VII

ſchuldigd, die tot in de harten onzer laaſte nakomelingen zal doordringen.

Door het levendig gevoel van deze ontegenſprekelyke waarheid ontſtoken, en door de noodzakelykheid van de oeffening dezer konſt, die ten allen tyden de Koningen en Volken ſtaande gehouden heeft, onderneem ik de Konſt van den Oorlog, door den HELD onzer Eeuw in een Heldendicht beſchreven, UWE DOORLUCHTIGE HOOGHEID, die 't Krygswezen met eenen nieuwen moed bezielt, en een voorſtander der konſten en wetenſchappen is, met allen ſchuldigen eerbied ter beſcherming op te dragen: my vleiende met de hoop dat deze vertaling, alhoewel zy in ſtyl en cierlykheid gantſch niet by 't oorspronkelyke te vergelyken is, door UWE DOORLUCHTIGE HOOGHEID met een gunſtig oog zal beſchouwd worden, en aan vele leerlin-

VIII O P D R A C H T.

gen in den Oorlog tot een aanleiding kunnen dienen, om zig in deze grondregelen der konst, die den roem der gehele wereldt hebben weggedragen, kundig te maken^o, en hun den weg in deze moeilyke loopbaan waar in zy zig willen begeven gemakkelyker te maken.

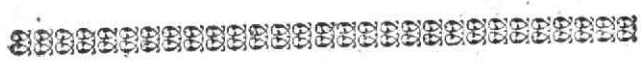
IN deze verwachting neem ik de Vryheid, UWE DOORLUCHTIGE HOOGHEIDS Regering en Vorstelyke Familie in de Goddelyke bescherming aan te bevelen; en heb de eer my te noemen.

DOORLUCHTIGSTE VORST.

UWE DOORLUCHTIGSTE HOOGHEIDS
ONDERDANIGSTE EN GEHOORSAAMSTE DIENAAR.

J. VAN WOENSEL.

D E
K O N S T
V A N D E N
O O R L O G.

E E R S T E Z A N G.

GY die op zekeren tyd door 't recht der geboorte, den Scepter, 't zwaard en de weegschaal onzer Koningen zult voeren; gy het bloed der Helden, en de hoop van den Staat, Jonge Vorst, hoor na de lesfen eenes Krygsmans, die in 't Velt bekwaam gemaakt, en in den Oorlog opgevoed, u tot den roem uitnodigt en in de wapenen onderwyst.

DE wapenen, paarden, soldaten, en 't
A ge-

L'Art de la Guerre. Ch. I.

geschut, kunnen geenzins alleen de eer der Volkeren ondersteunen; leer hun gebruik en door welke grondregelen een krygsman voortreffelyke daden kan verrichten. Laat myne Zang-Godin u in dit gedicht, 't tafreel van alle de deugden der Helden, hunne verkregen bekwaamheden, vleit, waakzame dapperheid, en voorzienigheid affchetzen; en door welk beleid een kundig Krygsman zelfs de nauwe palen van de konst kan te boven streven.

MAAR vermoed niet dat ik als een gevaarlyke Dichter, die door de dodelyke oorlogsbazuin in verwondering opgeblazen, door zyne dwaling ingenomen, uwe stoutheid eenen blinden yver zal inboezemen. Ik stel u niet een' Attila tot een voorbeeld voor oogen, het is een rechte en eigenaartige Held, een Titus, een Marcus-Aurelius, een Trajanus, die tot eer en voorbeelden van 't menschedom verstreken; die zo wel door deugd als dapperheid gekroond wierden; en die veel eer hunne lauwrē van de overwinning

ning lieten afvallen, dan dat ze derzelver roem door de ongerechtigheid zouden hebben laten bezwalken!

O weldoende vrede, en gy gelukkige Gelei-Geest, die uit de hoogte der Hemelen voor de Pruisfische volken waakt, wend de bloedige verwoestingen, de moordadige woede, de voor het ongelukkig menschdom verschrikkelyke plagen, van onze velden, steden en grenzen. Wanneer myne wenschen in den Tempel der Voorbeschikking verhoord worden, gedoog als dan, dat dit bloeiend ryk voor altoos onder de vleugelen, uwer bescherming, de vrede mag genieten waar na het verlangt; dat de vergenoegde landlieden, voor zig alleen onder hunne gelukkige daken, den oogst van 't land inzamelen; dat Themis zig op hare rechtbank in gerutheid bevindende, 'er de ongerechtigheid be- teugele en de onnozelheid bescherme; dat onze schepen den boezem der wateren klievende, gene andere vyanden dan de winden en baren te vrezen hebben; dat Mi-

nerva op den troon gezeten, de olyftak en 't fchild in hare handen houdende, in onze raadvergadering voorzitte.

MAAR indien de trotsche heersfchzucht van eenen vyand de heerlyke knopen van deze gelukkige vrede verbreekt; Koningen! Volkeren! wapent u; dat de Hemel u begunftige, uwe zaak voorftaa, en de ongerechtigheid wreke.

HET ftaat aan u ontzachelyken God, aan u den God des ftryds; my den loopbaan te openen, en myne voetftappen in dezelve te geleiden; en gy beminnyke gezusters Godinnen van den *Permesfes* beftiert de woeste ruwheid myner ftem, maakt dat de gezangen van eenen ouden Krygsman zoetluidend zyn; maakt dat myne bazuin met den zagten toon der herders fluit overeenftemme; door eene gelukkige ftoutmoedigheid bezielde, onderneem ik den God der overwinningen op den top van den Parnafus te plaatfen; en uwe voorhoofden met dreigende helmetten te wapenen. Myne
hand

hand zal geenzins de vervoeringen der minnaars, hunne vermaken, hunne smarten, hunne kunstgrepen, hunne liefkosingen, nog voor de Helden verachtelyken, en met hunne harten strydende zwakheden afschetsen; laat de verliefde Dichter Nazo in zyne zagte dwalingen de bekoorlykheid van den God die zyne onheilen veroorzaakte afschilderen; en de bevalligheden voor zyne vleijende gezangen gevoelig zyn, ik zal u niet dan ysfelyke voorwerpen voor oogen stellen. Het is de Bliksem die Vulkanus in zyne brandende werkplaatsen onder de Etna door verdubbelde slagen smeedde, dezen verschrikkelyke bliksem die wanneer hy zig in den hand der Helden bevindt, op de eene tyd in 't hevigst van 't gevecht door de gelederen heen dringt, en in alle tyden 't noodlot der Staten uitmaakt. Het is 't uitwerkzel van 't wreed wapentuig dat in Baijonne, door eene nieuwe woede uitgevonden wierd. Het zyn de vereenigde pogingen van 't vuur en 't staal die in de oogen eens vervaarden eene

dubbele dood voor oogen stellen ; die ik tot myne onderwerpen zal nemen.

IN 't midden van 't gevecht en van 't bloedbad zult gy door eenen bedaarden Helden moed, de wanorder zien herstellen ; en door deszelvs vaardige ontwerpen, de voorbeschikkingen zien aanvoeren, bevelen en aaneenschakelen.

BEVORENS gy over deze stoffe handelt moet gy u met de eerste grondbeginzelen bezig houden. Gelyk, wanneer een Arend zyne naauwlyks met veren bedekte jongen leert, hoe zy hunne vlucht in eenen harden Noorden wind moeten inrichten, het wyfje zig in de lucht verheffende dezelve op hare vleugelen draagt.

GY jonge Krygslieden die door eenen dapperen yver brand, en bereid zyt in 't oorlogsveld door uwe daden uittemunten ; gy die eene klagende moeder ontrukkt een nieuweling in den oorlog zyt ; vleit u geenzins dat gy met onsterfelyke daden een begin

gin zult maken; begint zonder ſchaam-
 rood te worden met de geringſte beroe-
 pen; oeffent u geſtrengelyk in eenen moei-
 lyken arbeid, en leert 't verſchrikkelyk
 gewigt van 't dreigende vuurroer dragen;
 maakt u lichaam voor alle bewegingen buig-
 zaam, die de God der Krygſlieden aan zy-
 ne zonen onderwyst; houd u onverzettelyk
 in uwe gelederen; ſtilſtaande onbewegelyk;
 houd 't oog op den Bevelhebber gevestigd,
 en weest voor zyne bevelen vatbaar; zyt
 aandachtig na zyne ſtem, wanneer hy be-
 veelt moet gy 't ogenblikkelyk door gely-
 ke bewegingen werkkſtellig maken; leert uwe
 moordadige lopen laden; nadert met fiere
 en grote ſchreden, zonder uwe gelede-
 ren te doen waggelen, te open of te ver-
 breken; vuurt met *plotons* en neemt nauw-
 keurig uwe tyden in acht; zyt waakzaam en
 vaardig op de poſten wier verdediging u toe-
 vertrouwd is; wacht het teken af, trekt
 op zonder vertoeven; hy die niet weet te
 gehoorzamen, zal nooit weten te gebieden.

Aldus leerde FINK (*) wanneer hy zyn
moed oeffende de konst der Helden onder
LODEWYK DE BADEN.

DE foldaten zyn de eerfte raderen van de
benden die men in grote krygshopen by een
zamelt, het zyn deze raderen die het Heir
door eene gemeene en overeenftemmende
beweging bezielen. Gelyk men om 't nodig
voedzel te verzorgen, aan de pragtige water
kolommen die Verfailles in zyn uitgebreide
omtrek bevat, te Marly een verwonderlyk
groot werktuig opgerecht heeft, dat de Seine
tot zyn slaaf maakt en over de lugt heerscht;
dat de ftromen door honderde van pompen
en raderen die alle te gelyk ieder hunne bie-
zondere werking doen, in zyn gragten perst;
maar wanneer een enkele klap van 't zelve
ftil blyft verzwakt, of van zyn gang raakt,
't geheele werktuig blyft ftilstaan. Aldus
moeten deze grote krygshopen die door
dien roem geleid worden, met eenen buigza-
men

(*) De Veld Marfchalk Fink geftorven in 't Jaar 1736.

men moet bezielde zyn; vermits de dapperheid die deze palen te buiten gaat onnut is; en dikwyls door al te vaardige, te trage, of te onzekere bewegingen, de lauwrē die uwe handen geplukt hadden, doet nedervallen. Bemint dan de kennis van alle deze biezondere en geenfins onachtenswaardige deelen; het is de eerste trap die tot den roem geleid; en gy kunt verzekert zyn geenē hogen ouderdom zonder eer te zullen verkrygen. Soldaat gy zult foldaten leren geleiden, na verloop van weinig tyd zult gy een bevelhebber eener vermetelen benden zyn; en u van trap tot trap na de plaats verheffende waar heen uwe plichten u geleiden, zult gy een talryk heir aan uwe wetten onderworpen zien; beschikt deszelfs gang, bestierd deszelfs vuur, en leer het zelve in welke order een bataillon moet naderen, vuren, herladen, stillstaan, of zig op den vyand werpen.

DE sterke gespierde en alle kloeke en grote Pruisfen, overwinnen hunne vyanden

in drie gelederen ftrydende : derzelver medingers die vol moed op hunne meerdere gelederen zyn , hebben hun plaats na een oogenblik wederftand aan dezelve afgestaan . Een bataillon moet altoos met een' gelyke ftap voortgaan ; het moet geenfins zyne helsehe donder te vergeefs verfpillen , zyn verftaaltd voorhoofd moet met den gevelden banjonet , den vyand verwonderen en tot den aftogt dwingen .

Gy moet de plaatfen die door 't verlies uwer ftrydbare mannen gemaakt zyn , weder door anderen aanvullen . Het zyn de Krygslieden die de Dood in de velden van Mars inzamelt . Om de eer van dit heerlyk krygsvolk ftaande te houden , moet gy uzorgvuldiglyk fterke en kloeke mannen uitkiezen ; Mars wil dat ze onder 't gaan met de allerswaarften last beladen zyn , zonder dat ze dieswegens hunne gelederen of vaandelen verlaten ; wyl zwakker lighamen door afgematheid overwonnen geenfins 't einden eens geftrengen veldtogt kunnen bereiken . Gelyk

lyk in 't midden der bosfchen, de hoog verheven eiken, den aanval der storm winden trotseeren, terwyl de Noordewind de kleiner flammen der aan hunne zyden staande Dennebomen omverwerpt. Dus moeten deze kloeke mannen, deze sterke leuwen, met welke men zyn bataillons voltallig maakt, gesteld zyn.

INDIEN gy een zekeren roem wenscht te verkrygen, en na den naam van een berucht Kapitein haakt, moet gy 't verscheide gebruik der wapenen leren; en u in derzelve behandeling bekwaam maken. In de stryd der Laphyten moet gy mede deze krygskonst die de Centaurus uitvond weten te vereenigen; leer de woestheid der paarden bedwingen, laat een andere *Pluvinel* u hunne gebreken aanwyzen; op dat gy ze naar uw stout begeren over de gragten kunt doen springen.

MAAK uwe leden aan de zwaarte van 't harnas gewoon; laat uw voorhoofd zig nooit over de rimpels beklagen, die door den helm
met

met in 't zelve gedrukt zyn; wyl de dapperheid zonder behendigheit zig vroeg of laat bedrogen vind, moet gy uwen arm in de behandeling van den degen bekwaam maken: dit verschrikkelyk wapen is vaardig in zyne uitwerkzelen, verschrikt en vernield den verslagen vyand: Mars heeft aan 't zelve zyne toefstemming gegeven, hy wil dat dit moorddadig staal, snydende slagen zal toebrenge. Gebruikt nooit geen vuur te paard vechtende, zyn ydel geraas verdwynt en beschaadigt niet: maar wanneer 't noodig is moet gy uwe ruitery van achteren verdedigen. Leer hoe uw krygsvolk zig in de velden moet scharen; sluit uwe geharnasten, en laat u slagorden wanneer ze zig niet ver van de andere bevind dezelfde uitgebreidheit hebben. Laat u door een bekwaam krygsman onderrechten, op welke wyze deze krygshopen gezwinde bewegingen maken; hoe dat ze door hunne omzwenkingen met een opslag van 't oog anderen standen aannemen, verlaten en wederom andere aannemen; zig
fchie-

fchielyk van de eene plaats na de andere vervoeren, zig met vaardigheid vormen, op verschillende plaatsen met vlugheid werken op 't bevel hunner Bevelhebbers aandagtig en onderdanig zyn; den vyand op de vleugelen der winden aanvallen; en dezelve door hunne in een gefloten fchok, wegftoot, omverwerpt, in de velden vervolgd, overwelddigt en verftrooid.

GRIEKENLAND heeft het eerst onze lauwrn geplant; Sparte was de wieg, 't fchool der Krygslieden, aldaar wierd eertyds de order en de krygstucht geboren, en de regelmatige fhikking der krygfharen was haar oorfpronk aan de Thebers verfhuldigt. Miltiades, Cimon, en gy wyze Epaminondas, gy maakten Helden van de geringfte uwer foldaaten; de konst vervulde 't geen aan 't getal ontbrak; en de moeder der geöeffende krygskonft wreekte uw vaderland van de trotsheid der Perfiänen.

O dag van Selima! o dag van Marathon! gy verëeuwigt de naam van Griekenland.

Be-

Befchouw de Held, de Koning van Macedonien, hij geeft zyne goederen ja zelfs zyn vaderlyk erfgoed aan zyne vrinden; maar ryk in hoop en moedig op zyne deugden, doet hy een aanval op de Perfiänen, verflaat Darius, overheerfcht gantsch Afia, en zyne fterke krygfharen onderwerpen de Granique, de Euphrates en de Ganges.

DE ontzachelyke Mars bragt zyne ftand-aarden uit de Oosterfche gewesten in den Roomfche Raad; dit uit kryslieden te zamen geftelde volk, dat op 't oorlogen be- bekoort was, leerde de wapenhandel van deze God zelve; het beftreed langen tyd zyne oorlogzuchtige naburen, en dwong het nood- lot dezelfs ondernemingen te begunftigen; Hetrusques en Sabinus door dapperheid van 't zelve overwonnen zynde, vergrootte hunne magt onder de regering hunner wetten. De Adelaar der legioenen fier op zyne daden nam een verheven vlugt naar andere land- ftreeken. Rome die de gelukkige navolger zyner mededingers was, zegepraalde over
hen

hen wanneer het zyne voorspoedige pylen na dezelve wende; derzelve velden wierden in onoverwinlyke sterktens verandert, en de Donauw beefde voor zyne oevers, wanneer hy het zelve zag. Aldus zegepraalde Romen over de Germanen, over 't Iberien, over de ruwe Inwoonders van Engeland, over alle de konsten der Grieken, over 't einde der Karthagenienfers, over de verdedigers van de Pontus Euxinus, over de talryke heirlegers der Gaulen, en over alle de staaten waar uit de wereld te zamen gesteld was.

MAAR deze in overwinningen vruchtbare krygstucht, die hun het toppunt van grootheid deed bereiken, verloor zyn luister onder de regering der laatste Keisers. Als nu verwoeste de Gothen, de Hunnen en de omzwerende Gepiders die minder krygslieden dan gretige plundersaars waren, 't Ryk dat aan hunne woede ten prooi over gelaten was; te vergeefs zocht Romen verdedigers, en deze vermogenden staat, die zyn ondergang te
ge-

gemoet zag, beklaagde zig, maar te laat, over zyne oude krygstucht.

DEZE konft die na een langen afneming eindelyk gantfchelyk verloren ging, verrees onder den Groten KAREL DE VYFDE weder uit haar graf; onder deze beruchte krygsheld wierd Kafterlien krygszuchtig, en deed de Volkeren voor zyn dapper voetvolk, dat hy door de fchikkingen voor zyne geftrenge wetten onderdanig gemaakt had, bevreest zyn; maar hy verloor zyn verkrege roem in de velden van Rocroi.

ALS nu werpen de Batavieren de fchande van een verachtelyk juk af; door MAURITS bekwaam gemaakt wordende zyne belediging te wreken, leerde hy ze ftrijden en dienen; en verkregen door de gehoorzaamheit hunne vryheid weder. Dit krachtig voorbeeld van dezen Groten Kapitein ontzwagtelde binnen weinig tyd de bekwaamheden in Turenne; hy leerde de Franfchen de grote konft der Helden; de wyze Koning LODEWYK begunftigde zyne arbeid

heid, 't Krygswezen had als nu zyne wetten en zynen regel, maar terwyl deze Koning zig aan zyn Hof bevond, vergat hy een jongen Adelaar een teder beminde zoon van Mars en van Bellona, 't was EUGENIUS de steun des Keizers Troon. DESSAUW oefende zig in zyne jeugd onder dezen kundige Krygsman, in de moeilyke konst van stryden, en de bescherm Goden der Oostenryksche legers wierden met hem de Goden van de Pruisfische volkeren.

ZIE daar hoe ten allen tyden de konst die ik u onderwys de Koningen staande gehouden en hunne regeringen ondersteund heeft; zo nu de krygstucht hier van de grondslag is, wanneer deszelfs vermogen, dit uitgebreid gebouw ondersteund, kunt gy hare grootheid en noodzakelykheid afleiden; en dat men ze alleen door de ontdekking kan verkrygen. Ongelukkig zyn de leerlingen wiens verftrooide zinnen zonder zig in alle deze trappen bekwaam te maken, dezelve willen te boven streven! Aldus was

de jonge vermetele Phaëton die zynen vader noodzaakte zynen wagen een dag aan hem te lenen, zonder dat hy deze voor hem to-meloze paarden wist te bestuuren, nog dat de weg die hy door de ruimte der Hemelen moest nemen aan hem bekend was; hy neemt de teugels van den Zonne-wagen in de hand, dwaald langs onbekende en gevaarlyke wegen, word door den Bliksem uit de onmeetbare ruimte geslagen, en in de gronde-loze diepte der Zeën nedergestort. Verme-tele vreest dus mede 't lot dat u dreigt, Phaëton verloor door zyne rukelofe stout-heid maar alleen het leven; maar wanneer gy te vroeg den luisterryke wagen van Mars be-ftierd, gedenkt als dan dat de gantsche staat in uw lot een deel moet neemen.

K O N S T

V A N D E N

O O R L O G.

T W E D E Z A N G.

WANNEER de afschuwelyke Twee-
dracht in de hel hare verblyfplaats,
zig de ketenen afrukt, en op deze wereld
verschynt, wanneer haar gegil hare slangen
aanhitst, wanneer zy haar verflindende fak-
kel zwaijende, de vonken over de daken
der Koningen verspreid, en het vuur hun-
ner geschillen met eenen giftigen adem aan-
blaast: bannen de verwaantheid, nyd, en
partydigheid, de vrede en billykheid uit

L'Art de la Guerre. Ch. II.

hunne vergaderingen; als dan steld de wraak hare strelende aanlokkelen aan dezelve voor oogen, en alle hunne geschillen worden door 't geweld beflist.

HET wangedrogt door dezen eersten goeden uitflag aangemoedigt, en nog dorstende na het reets vergoten bloet, roept door zyn geschreeuw den oorlogs Duivel en de wrede plagen die alle stervelingen doen wanhopen tot zyn hulp.

ALS nu openen zig de tuighuizen van Mars; de wallen worden met 't dondrent metaal voorzien; 't geslage staal zugt op 't zware ambeelt, en de lugt is met zwavelen vette dampen besmet; de Steden waar in de gelukkige inwooners de vermaken der konsten en wetenschappen genieten zyn met soldaten, werktuigen, en wapenen gevuld; de byeengezamelde krygslieden verlangen na den wapenkreet; de krygszuchtige bazuin weergalmt in de lugt en men wacht alleen naar 't einde van de winter, om 't bloedig oorlogstonneel te openen.

H E T

HET vermaaklyk jaargety waar in de Godin van Cythere, aan de gehele natuur de liefde doet inädemen, en de ftervelingen die een geruste vrede genieten zig aan haren brand overgeven, vertoont voor de moedige harten niet dan gevaar; maar de roem heeft 't zelve voor hunne oogen verborgen. Zo dra de lugt verzagt, de sneeuw verfmelt, in zilver blanke lokken van de toppen der bergen afrolt, en door vele omwegen in de beken langs de valeiën loopt; zo dra de met verschillende bloemen vercierde weiden hun kortelings uitgesproten gras aan de kudde aanbieden; zo dra 't groene koorn onze velden verfrijt; en de Bloem Godin de Lente aan 't menschedom verkondigt; snellen de te vore bereide krygslieden tegens de ongelukkige flagen der wraak, de verschrikkelyke uitvoerders der Koningen, om zig in 't veld van eer te verzamelen, en brandende van yver hunne dapperheid te doen uitmunten, verlaten ze de schuilplaats der daken om die van 't dunne doek weder

aan te nemen; hunne verschrikte naburen aanvaardden den oorlog, en de velden die door de landlieden verlaten zyn, worden thans door vreemde handen bebouwt.

DEZE krygszuchtige benden vergaderen zig in eene voor hun aangeweze plaats om zig aldaar op eene gelyke hoogte in hopen te legeren.

Zo dra men de legerplaats uitgekofen heeft; ziet men de pleinen, huifen en paleifen van deze grote Stad affchetfen, bouwen en in weinig tyd opgerecht; de uitmuntendfte van den ftaat houden 'er hun verblyf in, de arbeid gaat 'er voor af, hy verheft zyne daken zonder hulp van kalk of fteen; ieder foldaat is 'er een bouwmeester; en deze bewegelyke Stad word door die Bouwkonfteenaars gemaakt, vervoert en weder opgeflagen.

DE van alle tyden hoog geächte wetenfchap zyn leger wel te plaatfen, is een konst die veel vlyt en bekwaamheid vereifcht.

Indien gy uw heir door uwen zorg in eene zekere legerplaats wilt neerflaan; moet

gy

gy uw ontwerp op onfeilbare kenmerken gronden; en een goed gebruik van de verscheide gesteltenissen van 't land maken. Op zommige plaatsen ontmoet gy steile hoogtens, op andere valeiën, velden of doorgesneden landen; ze kunnen u allen in verscheide tyden en gelegtheden van nut zyn om 'er uw leger mede te dekken; uw lot hangt van deszelfs plaatsing af wanneer gy u in den strijd begeeft.

UWE benden zyn een lighaam waar van gy het hoofd zyt, gy moet voor 't zelve denken en zyne poging opwekken, werken als het rust en waken als het slaapt; het is in u dat alle deze Krygslieden hun vertrouwen stellen, hun lof is aan uwe voorzienigheid overgelaten, beäntwoord door uwe bekwaamheid aan hunne wenschen; de soldaat verwacht van u alleen zyne zekerheid. Wanneer gy uw geluk willende beproeven na het gevecht verlangt, legerd u als dan in de vlaktens op dat 'er niets zy dat uwe bewegingen kan verhinderen; plaats tot uwe vei-

ligheid eenige benden aan het voorste gedeelte, en plaats 't leger niet ver van de boschen of rivieren.

IN uw Heir, dat op de plaats die 't met konst en omzichtigheid beslaat en in twee ryen geschaart is, moet het voetvolk in 't midden en uwe uitgelezenste Dragonder bendens op de vleugelen geplaatst zyn: zy die met *plotons* den doodsteek geven zyn het lighaam van den sryd, uwe ruitery zyn deszelfs armen, die zig van weerszyde moeten kunnen uitstrekken, en oplettend na de middelen hunner verdediging zyn; gy moet ieder krygshoop tot de verscheide werkingen waar toe 't na de gesteltenis van 't land bekwaam is doen dienen, in eene srydige gesteltenis kunnen zy geenzins 't oogmerk bereiken waar toe hune pogingen ingerigt zyn.

DEZE dappere Centauren, wiens vlugge loop de aarde onder hunne afgerechte voeten doet verdwynen, en gehele wolken van stof in de lugt opheft, kunnen in bergachtige landen geenzins op den vyand aanvallen.

vallen. Wat uw voetvolk betreft het is onverschillig hoe de gesteltenis van 't land zig bevind, het zy bergen, engtens, boschen heuvels, of weiden; het doorloopt de velden met grote en trotsche schreden, 't beklimt de bergen en verschanfingen, en 't kan in alle plaatfen waar in men in een gevecht ingewikkelt kan worden, met evenveel voordeel op den vyand aanvallen als zig verdedigen.

GELYK wanneer in de Lente een onstuimige wolk een vervaarlyk gedruis maakt; oogenblikkelyk uit zyne donkere zyde de verschrikkelyke hagel, weerligt, en bliksem uitbraakt, de koornairen omverwerpt en vernielt; aldus werpen deze kloekmoe-dige krygslieden hunne dappere vyanden door vuurstromen ter neder.

WANNEER gy een volkome ondervinding gekregen hebt, zult gy de zwakke zyden van uw leger weten te ondersteunen; waneer gy derzelve toegang door een bosch, rivier of moeras beschut, zullen de-

ze uwen verwarden vyand uwe uiterftens doen eerbiedigen. De Stier verlaat zig op zyne grootfche horens; werpt de leuwen, beren en paarden met dezelve ter neder. Hy is moediglyk na hunne ruwen aanval aandachtig; hy gaat, ftaat en vliegt door 't ftrydperk, maar hy bied altoos zyn kop en wygert zyne zwakke zyde. Prent dit gewigtig grondbeginfel in uwen geest, hy die zyne zwakheid verbergt is een voorzichtig Krygsman. De door 't verdichtfel beruchte held van Ilion, Achilles, was alleen aan zyne hielen wondbaar, gy zyt het alleen in uwe zyden, geef haar een fteun of gy zou gelyk hy in dezelve kunnen vermeerderd worden.

HET kan gebeuren dat de voorbeschikking uwe zwakker tegenparty boven u verheft, wanneer de uitflagen tot u nadeel ftrekken, wanneer hunne benden door een talryk aanvoer vermeerderd worden; als dan moet gy de hachelyke posten der open velden verlaten, u een leger plaats die tot de verdediging gefchikt is uitkiezen; en uwe battail-

taillons in digte bosfchen, op de toppen der bergen, of agter een ftroom plaatsfen. Behalven dit moet u in deze posten een onbekende weg tot eenen uitgang kunnen dienen; als dan volftrekt uw eigen meester zynde, zal de vyand zyn moed die gy door uwe konst vruchteloos gemaakt hebt, te vergeefs verfpillen.

LEERT nu hoe men de ftrydende in de velden van Mars moet fchaaren: ondersteund uwe verdedigings lyn door 't vuur, vult de openingen tufchen uwe bataillons met uwen donder, wiens drygende flagen het hart van de aanvallers doen verfchrikken.

PLAAST de uitgelezendfte bendens uwer geharnaste achter deze vuur en vlambrakers; indien uwe mede dingers na roem, door de eer ontftoken worden, door uwe linie heen dringen, en dezelfs manhaftigheid geweld aandoen, moet gy met uwe ruitery op dezelve aanvallen; hunne fnydende zwaarden moeten zig met derzelve bloet bevochtigen.

ALDUS verleend't gediensig land, door de konst van den Bevelhebber een zekeren toevlucht tegens een dringent gevaar; aldus verbeterd de bekwaamheid het fortuin; maar de voorzigtigheid is zeldzaam en de stoutheid is gemeen. VARON was een Soldaat, maar FABIUS een Held.

GELYK de Athos, die zynen top tot in de Hemelen verheft, de wolken door den woedenden Noorden-wind ziet vergaderen, aan zyne voet de storm winden hoort razen, en zyn altoos heldere kruin, op welke zig de winden verbreken, de donder en zyn onvermogen geraas veracht; aldus ziet een Held van de hoogte zyns legers met eenen koelen moed zyn ongunstig lot trotseerende, de eidele woede zyners trotsche tegenparty, te vergeefs op hem verspillen.

INDIEN de God des stryds uw zyne gunsten bewyst, indien eenige vonken van vernuft in uw uitblinken, zult gy overal Sterktens, en Burchten vinden, die geenzins door de hand der stervelingen, maar
door

door die der Natuur alleen gemaakt zyn; de onkundige ziet. deze plaatsfen zonder ze te kennen, maar de wyze voorziet 'er zig mede; en dit zyn meesterlyke daden. Aldus verdedigde de moedige Leönidas zig langen tyd, in eene sterke plaats met weinig foldaten, en een grote menigte eve trotsche als onbekwame Perfiänen wierden door de maatregelen van Termopylès staande gehouden; Griekenland wist door zyne konst, Xerxes in de snelle loop zyner luisterryke voorspoed te verbafen. Aldus hing 't noodlot, door de betwisting van de overwinning en van 't Ryk, en de overbrenging van 't gevaar, uit Aufonien in Epire; van den afgod der Romeinen, de zoon van Anchifes, de Helt van den Roomsche raad voor eenige tyd in de weegschaal. De berg Dyrrachium op welke de Romeinen gelegert waren, noodzaakte Cezar, Pompeus te eerbiedigen; meester van de hoogte zynde, zegepraalde de Raad, en Pompeus was overwinnaar, zonder dat hy 't gevaar van 't gevecht had moeten

ten uitstaan, maar al te gemakkelyk na de gebeden eener brandende jeugd gehoor gegeven te hebben, vermoeid door zynen arbeid, dapper en onvoorzichtig zynde, had hy nauwlyks zyne voordelige plaats verlaten, of Mars deed hem 't gestreng noodlot op den dag gevoelen, in deze eerste stryd waar in Cezar Rome aan de onbepaalde oppermacht onderwierp.

GY MONTECUCULLI die dezen Romein evenaarde, gy de verdediger van 't Keizerryk en van den Rhyn, die door u als een kundig Kapitein te legeren, de Fortuin tuschen u en Turenne in evenwicht hield, zoude ik uwe onsterfelyke daden in dit gedicht kunnen vergeten? Ach! Mars zal myne stem om dezelve te zingen met een nieuw leven bezielen: komt jonge Krygslieden, verwondert u over de veldtocht, in welke hy door zyne gangen en legeringen Duitsland beschermt, en door zig altoos in nieuwe pos- ten te vertonen, de Franschen wederhoud en hunne verrichtingen trotseerd; maar al-
hoe-

hoewel een legerplaats een prachtige stad fchynt te wezen , moet gy geenzins vermoeden dat hy zig onbeweeglyk houdt.

DE Oorlog vereifcht dat men dikwyls andere ftanden aanneemt ; men moet zyne fchikkingen naar den vyand inrichten , hem overal voorkomen , een engte bezetten , vaardig optrekken , zig van zyne voordelen , voorzien , zonder verlies aftrekken , op zyn tyd aannaderen , en hem altoos door nieuwe ontwerpen bezig houden.

WANNEER uit last van den Bevelhebber de oude legerplaats verlaten word ; alle de krygsbenden zig in ryen fcharen ; welke in 't aannaderen zig in vier verfcheide hopen vormen , waar van 't voetvolk zig in 't midde en de ruitery zig op de vleugelen plaatst , als dan verheft zig een wolk van ftof onder hunne voeten in de lucht.

DE vyand , die zyne krygszuchtige benden , de uitgestrekte velden in kromme bochten ziet bedekken , gelyk als eene af fchuwelyke gewapende en geheel en al met
fchil-

fehilden bedekte flang zig op de Afrikaanfche oevers vertoond, beeft van verbaastheid op dit verfchrikkelyk gezicht, en gelooft dat hy de dood met grote fchreden tot hem ziet komen.

W A N N E E R gy in eene gefchikte orde optrekt, en gereed zyt den ftryd te aanvaarden, moet gy, op dat Bellona met vermaak haar gezigt op uw veftige, een fterke voorhoede voor het heir plaatsen, gy moet dezelve nooit verlaten, maar weten te ondersteunen, vermits een vaardig vyand u over 't verzuim van 't zelve zoude kunne ftraffen; deze bende moet u tegens alle verrasfing behoeden, en u als de vuurbaek, die Mozes voorafging, dienen.

M E N heeft verfcheide middelen waar door men zyn flagorden kan veranderen, indien gy u moet bewegen door uwe flanken te keren, dat de nood u aan de rechter vleugel of elders vereifcht; als dan moeten uwe twee linien evenwydig optrekken.

Het lot kan zomtyds de overwinnaars ver-

nederen, CONDÉ heeft zig verflagen gezien TURENNE heeft zyne ongelukken gehad; als dan moet men voor dit ftrydig nootlot wyken; achter uitdeinsende kan men zynen tegenparty misleiden; hier in moet zig de konst der Bevelhebbers ter verwondering doen uitblinken; hy moet zonder verwar- ring weten aftetrekken, hy moet zyn door krygsbende geleidde bagagie voor zyn verlies doen vertrekken, zyn leger door een goede achterhoede dekken, en zyne krygslieden, terwyl hy de fiere toppen der bergen in be- zitting heeft, moeten de valyën in veilig- heid doorkruisen.

DUS wint deze Held een voordelige post waar in zyne benden uitrusten, zonder dat hy zynen naam hier door voor eenig gevaar blootfeld.

VARIUS veronachtzaamde al te veel de zorg voor zyne Romeinen, wanneer hy over de boschen en over de bergen der German- nen trok; hy vergat de heilzame regelen van de konst, zyn legerplaatfen waren onveilig,

zyn optochten vermetel, en geleidde zyne soldaten in yfelyke engtens, waar in zy door Arminius overheerd wierden. De vreedzame Augustus door eene rechtmatige smertē over hun noodlot getroffen riep in 't midde van 't gevoel derzelve uit; O Varius! o Varius! geef my myne legioenen weder! Indien hy de Romeinen in hunne standplaatsen gezien had, zou hy veel eer gezegt hebben onbekwame Veldoverste, beflaat de hoogtens van welke de vyand u overmeesterd.

ZIE daar wat de zekere grondbeginzelen van de konst zyn, geschiktheid in de legering, een welgepaste optocht, een voordelige post, een fraije aftocht, beflissen 't noodlot der Koningen en der Staten.

Gy uitmuntende Krygslieden, de leidslieden van den Staat, leert' door myne verzen de wetten van de flagordening, en gaat van hunne bespiegeling tot de werkdadigheid over; indien gy door eene zegepralende hoog wilt gaan, moet gy als een Annibal optrekken, en u als eenen Fabius legeren,

DE

K O N S T

V A N D E N

O O R L O G.

D E R D E Z A N G.

GY hebt met my de tuighuizen van Mars doorlopen. Het is voor een Krygsman niet genoeg dat hy onder zyne trofscandaarden beschreven is; nog voor een soldaat dat hy alleen met moed bezielt is; indien hy als Meester van zyne konst niet na't verhevene haakt.

VOLG my in zynen Tempel: beschouw en doorgrond de goddelyke verborgentheden die de menigte onbekent zyn; verre

L'Art de la Guerre. Ch. III.

van de bypaden die door 't gemeen bekro-
pen worden, moet gy u met eenen wyzen
en stouten ftap na 't heiligdom begeven.

ZIET gy deze ongelyke, enge, met het
bloet der Helden beverwde en met afgronden
omringde wegen? ziet gy op deze bloedige
rots, in de wolken; de prachtige uitgebreid-
heid van dit heilig Paleis? zyn top is op den
Olympus, verre boven de Zon verheven,
het is de plaats alwaar de onfterfelyke Go-
den hunne raadsvergaderingen houden; zyn
metale grondvesten rusten op den afgrond.
Te vergeefs wenden Alecton, de Twee-
dracht, de Dood en de verschrikkelyke Wach-
ters dezer ysfelyke verblyfplaatsen hunne blik-
femende gezichten na u; de roem beschermt
u, en hare ftem roept u. Zy opent haren
Tempel: treed vrymoedig met haar binnen.

Ik zie de kuisfche Zusters in 't voorplein
dezer geweide plaatsen; hare nutte bedryven
blyven niet in de vergetenheid. Ik zie *Urania*,
die met de paffer in de hand de aarde en der-
zelve oppervlakkige gedaante afmeet; en
met

met hare keurlyke tekenpen, ons alle de Staten van de werelt in een klein bestek afschetst; ieder punt heeft zyne regelmatigheid en stand, zy heeft ons 't spoor van 't eene half-rond tot 't andere aangewezen; S A N S O N en VAUBAN hare waarde gunstelingen, scherpen 't vernuft van de nieuwelingen in den oorlog, zy vertoond aan alle op krygskundige kaarten, de leggingen en strekkingen der landen, steden, bergen en rivieren; zy wyst hun de sterktens die zy moeten innemen, of onbezogt laten; en de bekende wegen die men met een heir kan doortrekken.

VERDER ziet gy *Calliope* die de roem liefkoost, en de daden der Koningen en der Helden verbreit; de jonge toehoorders die hun aandacht na haar stem verlenen, worden door 't verhaal hunner edele daden ontstoken; en wanneer deze Zang-Godin dusdanige verhevene stoffe verhandelt, leert zy hun op welke wyze zy uit derzelver goede maatregelen of mislagen hun voordeel moeten trekken.

ZIET gy de Zedekunde die met haar heer-

lyk gelaat, de laatdunkende Susters van 't Voorplein verjaagt? Zy onderwyst de Krygslieden met eenen harden toon, de pligten van eer en van eene gestrengde deugd; verwyst 't eigenbelang en de wreetheid, en leert de menschlieventheid in 't midden der affchuwelykheden; verfinoort de slangen van de nyd in hare handen; en wil dat men zyn leven, alleen voor den Staat zal opofferen.

LAAT ons naderen; Bellona met het zwaard in de handen, doet de metale deuren op hunne duimyzers draijen; deze verbergen voor alle onbedreve Krygslieden, de geheimen die de God in zyn Heiligdom bevat, en alleen aan zyne gunstelingen die hy aan zyne zyde plaatst, bekend zyn.

IN 't binnenste van deze door een helder licht omringde tempel, verschynt de God met al zyn luister, op eenen oneindig groten en blinkenden troon, die door de vleugelen van 't vernuft in de lucht ondersteund word. Nevens hem ziet men de onvertzaagde dapper-

perheid; de koele moed die zig zonder vrees in 't gevaar begeeft; de vlytige arbeid die nooit rust; de list die met een flinks gezigt en vruchtbare streken, door hare vermommingen zig een hulp verschaft, wanneer 't de nood vereifcht een ontleende gedaante aanneemt, en als eenen anderen Protheus ontsnapt en weder verschynt; en de verbeelding met hare flonkerende oogen, die door een goddelyke vuur waar mede zy hare zwakke zyden verdedigt met eene grote vaardigheid duifende uitmuntende ontwerpen sneed, vormt en tekent; welke door Pallas nagezien worden.

VEEL verder ziet men het ondoorgrondelyk en getrouw geheim, met neergeflagen oogen, en eene bescheide gelaat; het houdt de duim van verborgenheid op haren mond, dit is de vertrouweling van Mars en is van alles wat hem betreft onderrecht.

DE troon is omringt met eeuwige Bauw'ren, die hy zelve aanbied aan de sterfelyke Halve-Goden, zyne ware gunstelingen, die hunne roem waardig zyn, en hunne zege-

praal aan de pogingen van 't vernuft onderworpen hebben. Gy kronen der Helden, het zyn uwe bekoorlykheden, die de Krygslieden in de ysfelykheden van den ftryd voeren en alle andere hartstochten in hun verdooft.

IN deze luisterryke en met zegetekens vercierde Tempel, in welke Mars naar zyn goedvinden het lot van 't menschdom beschikt, ziet men tusfchen twee metale kolommen, de ftandbeelden van de zonen van Mars, die de volkeren welke zy door hunne handen overwonnen hebben, vertreden.

ALDAAR zyn de twee zo dikwils by elkander vergeleken Helden die door verfcheide trappen tot de eerste waardigheid geklommen zyn; de overwinnaar der Perfianen, en die van Pompeus, de aerde weergalmt nog van hunne namen; aldaar verfchynt MILTIADES, ALCIBIADES, CIMON, PAULUS EMILIUS, QUINTIUS, FABIUS, SCIPIO, verder ziet men, HENDRIK

DE GROTE, CONDÉ, VILLARS, TUR-
 RENNE, MONTECUCULLI, DE BA-
 DE, ANHALT, EUGENIUS, de geluk-
 kige GUSTAVUS ADOLPHUS, en dien
 Groten KEURVORST, aldaar ziet men een
 keurlyk en kortelings uit de handen van den
 beelthouwer gekomen beelt, wiens hoofd
 met onsterfelyke palmen bekroont is; het
 is de beruchte SAX de Held der Fran-
 schen, dien de dood met hare pylen op zyn
 bedt nedervelde.

KOMT jonge Krygslieden ziet hier de
 ondervinding die de kundigheid door hare
 onvermoeide arbeid verkreeg; haar hoofd
 is met gryze haren bedekt, hare krom ge-
 bogen leden voelen den last van hare jaren,
 haar met lidtekens en wonden bedekt lig-
 haam trotseerd de geweldenaryen van de al
 vernielende tyd; by alle bedryven, en op
 alle plaatsen tegenwoordig, onderrecht zy
 de vernuften van al het geen hare ooge ge-
 zien hebben. Zy zal u in de Punische oor-
 log doen zien, door welke daden SCIPIO

Rome in Afrika behoedde, hoe hy Annibal in 't verschrikt Karthago lokte, en hem noodzaakte hem in zyn vaderland te bestryden; een Veldoverfte die minder bekwaamheid en minder vernuft bezat, en zig vergenoegde de Aufonische velden te hulp te zyn gekomen, zou misfchien de Staat beschermt, maar niet gewroken hebben.

W A N N E E R de tweedragt de meesteres van de wereldt ontruste, wierden de verscheide gedeeltens van dezelve in Helden vruchtbaar. Ziet de onverwinnelyke S E R T O R I U S, die op zynen tyd nadert, en zomtyds achteruit deinst; zig door de steun der Iberische rotsen in veiligheid steld, en de krygszuchtige dapperheid der Romeinen wederstaat. Dus ziet gy hoe een gelukkig vernuft, dat de bekwaamheid van de konst bezit, het geval buiten het noodlot van den oorlog weet te fluiten! Een vieriger maar minder wys en bekwaam Krygsman, zou de veilige schuilplaats die hem de gesteltenis der bergen verzorgde verlaten, en zyne in de
den

den talryke mededingers die door de voor-
spoed en Pompeüs geleid wierden , opge-
zigt hebben.

HIER ziet gy den groten CONDÉ den
geliefde zoon van Bellona die de kroon van
Frankryk in veiligheid stelt; hy moest de al
te gedurige voortgangen eenes gelukkigen vy-
ands, door luisterryke daden te keer gaan.
Op deze voor Spanjen en Frankryk beslis-
fende dag, deed de stoutheid van den Helt
meer dan de voorzichtigheid zou gedaan heb-
ben; een omzichtiger en minder stout Be-
velhebber zou deze gewichtige slag niet ge-
waagt hebben; de door den beschroomde
Franschman verftoute Spanjaard, zou zyn
voorfpoedig geluk, tot voor Parys vervolgt
hebben.

Ziet hoe vreemde vloten uit het binnen-
ste der Noordelyke landstrecken alwaar de
Winter heerst, op onze zeën naderen. Zy
voeren GUSTAVUS en 't noodlot van den
Staat met zig, de tweedracht der verdeel-
de Germanen trekt hem na zig; en word
een

een al te gevaarlyke steun voor verdrukte volkeren! Hy komt, en heeft zig gewapend ens de dwinglandy waar mede Wenen het vryë Duitfche ryk dreigde. GUSTAVUS vestigd zig op de oevers van de zee, die hem altoos een open haven in Straalzund aanbieden; aldaar, is hy altoos in veiligheid het zy het noodlot zyne stoutheid beschermt, of dat het hem zyn wangunst doet gevoelen, hy is altoos van den byftand zyner verdedigers verzekert, het zy om zyn geluk behulpzaam te zyn of zyne ongelukken te wreken; hy nadert als overwinnaar, 't geluk vergezelt hem, hy doorloopt, verlost, onderwerpt Duitsland, en hersteld een menigte beledigde Vorsten in hunne bezittingen; hy is een ontzachlyk Beschermheer van hen die hy gewroken heeft, en bedient zig van zyn roem om zyn verborgen doelwit te bereiken. Indien de rampzalige Schik-Godin, zynen loop in 't midden zyner overwinningen niet weerhouden, en zyne voorbeschikkingen afgefneeden had, zou het Ryk twee meesters

te gelyk in zynen boezem gevoed hebben.

BESCHOUWT alhier EUGENIUS en zynen stouten veldtocht, wanneer Lombardyen zig onder het gebied van Frankryk bevond, diende de Alphen dezen Helt tot eenen weg, hy trekt, en vliegt overdezelve en verlost Turin; MARSIN die een al te grote omtrek verdedigde, zag zyn volk aan alle kanten tot de vlucht genoodzaakt; door deze daad alleen, geeft deze vaardige overwinnaar het bedrukt Italiën aan zynen onvermogenen Keizer weder.

VOLGT deze EUGENIUS in de Hongarische velden. Hy gaat in zynen optocht door de velden langs de Donauw, belegert Belgrado, en word op zyn beurt in zyne verschanfingen door den Turk belegert, hy vervolgt zyne werken, en besluit de plaats, maar Eugenius verächt de vermetele stoutheid van den Vizier, hy laat hem door eenen nieuwen arbeid naderen, en vergunt hem de tyd over een beek te trekken; als nu werpt zig deze zoon van Mars zonder bedenken op denzel-

zelve, zyn geharnasten vallen stoutmoedig op denzelven aan, alles vlucht voor zyne voeten; de Turk door vrees bevangen verlaat de velden van eer, en laat Belgrado aan zynen overwinnaar.

UITMUNTENDE en waardige schimmen, komt uit de Elifeefche velden, verlaat om onzent wille 't onsterfelyk vaderlant der Hemelen, wend een vaderlyk gezicht op uwe nakomelingen, en onderwyft uwe kinderen in de konst die u deed overwinnen; Kinderen dezzer Helden, ik geef u geen onbekende Krygslieden maar uwe voorvaderen tot meesters.

EDELMOEDIGE KEURVORST, zyt gy het dien ik zie? uwe Volken verbreiden nog dagelyks uwe daden; het is door hun jammerlyk geroep, en klagende ftemme, dat gy de oevers der bebloede Rbyn verliet en dat de Elbe u haastig tot zyn hulp zag snellen.

DE Staat was aan tygers en gieren tot een roof overgelaaten, de trotsche kinderen der Gothen verwoefte onze landen, zy verbrand

brandde onze aan de plundering overgelate steden WRANGEL die op zyn geluk dat hem geene moeite gekost heeft hoogmoedig is, begeeft zig tot de rust in 't vertrouwen van de zekere bezitting zyner zegepraal; hy word door de bliksem op den kant eenes afgronds uit de slaap gewekt, een wrekende en voor ons gunstige God verschynt; komen, zien, en zegepraalen was 't werk van eenen enkelen dag; de Zweed door deze schielijke terugkomst verwacht, en door dezen nieuwen Alcide in zyne legerplaatzen verrast, kant zig te vergeefs tegens zynen snellen loop; o Ferbellinsche velden gy zyt getuigen van zyne grote daden, gy zag dat de Zweedsche Soldaten aangetast en verslagen wierden.

Gelyk, wanneer de allerhoogste eertyds zyne wraak oeffende, en de trotsheid van een volk in hunne Legers straffen, de verdelg Engol de Philistynen versloeg. Aldus en zelfs veel groter in zyne gelukkige voorbeschikkingen oeffent WILLEM in deze dagen die zynen roem te boven streven,
de

de goedertierenheid in 't midden der overwinning en vergeeft aan H O M B U R G , wiens onvoorzichtige yver , door de dapperheid verleid , den ftryd aanvaarde ; hy bewyft zyne genade aan zyne krygsgevangenen en aan deze trotsche benden de wrede plagen eenes hopelofen ftaat ; dezelfve yver waar mede hy aan de gene die hy kan ftraffen genaden bewyft , ontfteekt hem om ze uit de landen die zy verwoestte te verbannen ; hy jaagt hunne verfchrikte benden op de vlucht en dwingt hun zig weder op de zee te begeven , die hun te voren overgevoert had.

Z Y N E daden worden door andere achtervolgt , Pruiſfen roept deze Held tot zyne hulp ; in plaats dat de barheid van de winter en de met ys bedekte ftromen hem moeften weerhouden , vergezellen zy zyne ftoutheid en Thetis ziet op 't gerugt dezer verhalen , gehele heirs over hare verharde wateren vervoeren ; hy komt , zyn enkele naam maakt de vyanden vervaart en brengt hunne Ongebonden woede in verwarring ; hy komt , is overwin-

winnaar, alles vlucht voor zyne voeten, en wreekt zyne Staaten zonder Slag te leveren.

DEZE Held die eene onsterffelyke roem behaalt heeft, moet u, Voedsterling van Mars, tot een voorbeeld dienen; oefen u zonder ophouden gelyk deze KEURVORST in de kennis der verscheide landen waar in gy uwe krygsbenden geleid; uwe ontwerpen bestieren is uwe aanslagen vervullen, de verbeelding is dikwyls onvoorzichtig; vormt nooit alleen uw ontwerpen, en weet al't geen de vyand u kan tegenkanten u voor ooggen te stellen; uwe ontwerpen zullen altoos kwalik slagen, indien gy voor uwe nooddrift niet gezorgt hebt.

DEZE Koning die de twee uitersten van 't noodlot beproefde, zou geenzins de vruchten eener negen jarigen voorspoed verloren hebben, indien hy zyn heir niet in dorre en onbebouwde landstreken geleid had, waar in hy door den Czaar verzwakt, uitgehongert en verflagen wierd.

SCHOON de in de lucht verborgen bliksem.

D

met

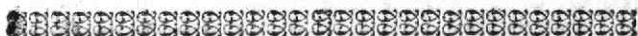
met zyne stralen op den verrasten vyand nederstort, moet gy altoos gereed, en vaardig maar nooit vermetel zyn; gy hebt nog veel te doen, denkt dat gy niets gedaan hebt; zyt niet te vrede met uwe aller gelukkigste voorspoed, voor dat een volkomen uitslag alle uwe ontwerpen beantwoord. Gelyk, wanneer de oneindige wysheid van God, die uit den verwarden chaös de wereld schiep: het Heel-al met zynen adem bezielt, en overeenkomstig vond met 't groot ontwerp dat hy zig van 't zelve gevormd had.

K O N S T

V A N D E N

O O R L O G.

V I E R D E Z A N G.

WANNEER in de yzere eeuw, waar in de ondeugd geboren wierd, de ftouthed van de fterkfte de plaats van de gerechtigheid bekleedde, omtingde men de kortelings gefichtte Steden met muren; weinig tyd daar na bouwde het gezag der Koningen burchten, om zig hunne wederftannige burgeren te onderwerpen, men verhefte nieuwe fterktens en verftanftingen op de toppen der bergen en by de vereeniging

L'Art de la Guerre. Ch. IV.

der stromen, en men omringde de grenzen met dreigende werken. Gelyk de briesfchende leeuw stoutmoediglyk de ysfelyke toefstel zyner dubbele rei verflindende tanden aan den verschrikten Moor vertoond; aldus trotseren de versterkte grenzen van eenen vermogenden staat, de vereenigde woede der vyanden, en vertraagen hunne brandende neigingen door zyne sterke bolwerken.

DE Oorlog was ten allen tyden de eerste allerkonsten; zy had haar kindsheid en hare voortgangen; Griekenland en Aufonien waren de eenigste die dikke muren en hoge torens uitgedagt hadden om hunne magt te verzekeren; zy verdedigde de muurbreuken van deze verhevene plaatfen door het gebruik der slingers of het fchieten van pylen, en vermorfelde de soldaten der aanvallers met fterten; wanneer men deze dappere verdedigers van naby besloot, en de muren door verschrikke-lyke rammen omverftootte, lieten zy pik, steenkolen en andere brandstoffen op 't werktuig vallen, de aanvallers wierden ondanks hun-

hunne schilden met doodelyke pylen doorwond; en de Veldoversftens wierden dikwyls door hunne vruchteloſe pogingen vermoeid, en vol ſpyt genoodzaakt dezen onnutten arbeid te ſtaken.

Ik zal u niet van de beruchte belegering ſpreken, waar in Priam en zyne ongelukkige zonen het leven verloren, ik eerbiedig de Dichtkundige aſche van Ilion, en deze veldſlagen die op de oevers van de Scamandre geleverd wierden; dit zo fraaj door Virgilius gezongen onderwerp, zou myne verzen van haar mannelyke ernſthaftigheid be-roven.

ZIE hoe Romen zig bezig houd om Syracuſe in te nemen, en hoe MARCELLIS al zyn dapperheid en list in 't werk ſteld om deze muuren door eenen onvermoeiden arbeid te overmeesteren; zie aldaar hoe Archimedes zyne aanvallen krachteloos maakt, de overblyfzels van de Stad en van de torens herſteld, de werktuigen der Romeinen verbrand, en hunne voortgang verhindert.

MARSEILLE dat tot heden door zyne sterkens nooit overweldigt was geworden, en de herhaalde aanvallen van Cezar afgeveert had, wierd eindelyk door hem die door langdurigheid afgemat maar op zyn geluk vertrouwde, door hulp van Neptunus vermeesterd. De belegeringen der Romeinen die alle langwylig en moordadig waren, verhinderde de voorbeschikkingen van de allerberuchtste krygslieden.

LANGEN tyd na Cezars dood ontrukte de oorlogs Duivel, den bliksem uit de handen van Jupiter; alles is in deze konst door dezen nieuwen donder verandert, 't metaal braakt helfche kloten in de lugt, die zig met een grote kromte tot in de hemelen verheffen, en door hun zwaarte in het nedervallen de hevigheid verdubbelen, de steden omverwerpen, en wanneer ze in stukken barsten, uit hunne wrede zyden de dood uitwerpen.

WEL haast zag men de bolwerken met 't moordadig geschut voorzien, dat met een
ysfe-

ysfelyk geraas, en met eene snelle vlucht, in 't zelve oogenblik dat 't oog de weerligt ziet te voorschyn komen, den vyand met een klomp yzer treft; dat door hun verschrikelyke kogels de muren verbreekt en door verdubbelde slagen de bresfen gebruikelyk maakt.

Dit wonder van de konst dat voor onze tyden bespaart, en door de God des stryds in de belegeringen goedgekeurt is, word uit houtskool, zwavel, en salpeter gemaakt.

ZEDERT dit geheim by ons bekend geworden is, heeft het verstand, dat zeer ryk in toevlucht en vinding is, de Steden verdedigt zonder torens op te bouwen; als nu vermeid men 't verschrikkelyk uitwerkzel door veel vernuftiger hinderpalen.

GY roemruchtige VAUBAN, de gunsteling van God Mars, voortreffelyk schryver der hedendaagfche Vesting-werken, laat uwe schim voor onze jonge Krygslieden verschynen, leert hen door welke moeiten en kunstgrepen gy de Vestingen van Frankryk tegens

de armen der Duitschers en 't geschut der Engelschen beveiligt hebt; en op welke wyze uwe kundigheid deze wrede verdedigingen heeft weten te vermenigvuldigen.

DEZE den grondbestrykende, begraven en verdedigde werken, zyn nooit door 't van verre aangedreve vuur beschadigt kunnen worden; zy zyn op zekere afstanden met steunmuren voorzien, en met diepe gragten omringd, de bolwerken bestryken hunne naast bygelegene, en drajen zig schouwerswyze na de keel; in 't midde van de gragten voor de gordynen, zie ik de met veldstukken beladen ravelynen; deze door zyne kundige hand gesneden werken, betwisten de grond door eenen anderen wal; rondom deze werken is in een veel groter uitgebreidheid de omtrek die de vesting dekt, verheven; eerst heeft men de gragten, vervolgens de verdeckte weg, dan de stormpalen die zig met oppgerechte hoofden laten zien, en eindelyk de bloedige *glacis*, die door de moed verdedigt worden, en het toneel

van

van 't gevecht en van 't bloedbad zyn,

WELKE nutte werken, en verwonderlyke toevluchten heeft de mensch uit de konsten getrokken die hy aan zyn vernuft onderworpen heeft! wie zou op 't gezigt van de vestingen van Frankryk niet denken dat alles in de konst van verdediging uitgeput was? Neen, geloof het niet, beschouw de onderaardsche werken, en gy zult al 't ysfelyke dat de Hel in zig bevat, met de woede van 't menschdom vereenigt zien; deze *glacis* bevatten afgronden onder uwe voeten, de vlam en de salpeter wachten na hunne slagtoffers, om uit de aarde uit te barsten, en de wallen met wapenen, bloet, lyken en verspreide leden te bedekken.

ONDANKS alle deze werken, en alle deze verschrikkelyke voordelen zyn de Vestingen ten onzen tyden niet onneembaar; deze vernuftige konst, de steun der verdedigers, wapent derzelver aanvallers met een gelyke hulp; het belegeren heeft zyn geregelt beleid, een ervaren en wys Bevelhebber

baant zig dwars door alle deze gevaaren een vrye weg, en omringt de Vestingen met zyne talryke krygslieden; indien hy voor de haghelyke ontwerpen zyner vyanden bevreest is, of dat een stoutmoedig en bekwaam Veldoverste zyn leger zou durven aantasten en de stad te hulp komen, word de aarde bedolven, alle zyne strydbare mannen maken zig verschansingen; zy die van Mars met grote hoedanigheden begaaft zyn, besluiten hunne lynen in eene enge plaats, de kanten van de loopgraven moeten door de soldaten verdedigt worden, men moet te gelyk de vyand met geweld aantasten, en een groot getal krygsvolk tot zyn toevlucht besparen.

LEER het zwakke en 't sterke der Vestingen kennen, en wend uwe zorge en uwe stoutmoedigheid tegens dezelve; gy moet uwe toevertrouwde schat bewaren, omzichtig met de meet-lyn, ry en pasfer in de hand voortgaan, lange en evenwydige lynen in de velden graven, en door vele omwegen tot aan de voet van de Vesting naderen.

ALS

ALS dan braakt 't metaal zyn verschrik-
 kelyke bliksem, en de vernielde bolwerken
 worden binnen weinig tyd in puinhopen ver-
 andert; de donder die van deze sterktens op u
 uitschoot, hebt gy doen bedaren en genood-
 zaakt uwe flagen te eerbiedigen; de vyand
 die zig in de bedekte weg zonder schuilplaats
 bevind, bezwykt door de wederom stuiting
 van den kogel die hem van ter zyde door-
 rygt. Als nu bevind gy u op de bedrieglyke
glacis wiens verborgen vuurbrakingen de
 schrik inboezemen; in deze plaatzen moet
 gy de peilstok gebruiken, de meinen aan al-
 le kanten ontdekken en doorgraven, voor
 eene door den yver al te hevige en onvoor-
 zigtige yver beschroomt zyn, uwe solda-
 ten besparen, u langzaam haasten, en be-
 vorens gy iets verder onderneemt moet de on-
 dermyner met moeite delven en boren, laat de
 ondergraving uw bevorens door juiste we-
 gen in veiligheid op de voet van de *glacis*
 geleiden. Om geenzins de eer van eene bri-
 gade in de weegschaal te stellen, moet gy
 uwen

uwen aanval aan de voet van de stormpalen bevelen, wanneer gy nu van dezen bloedige grond volftrekt meester zyt, moet gy 'er terftond uwe metalen donder laten brengen; door dezelfs verdubbelde flagen ftorten hunne muren neder, en door de hulp van den ondergraver waggelen hunne bolwerken; men dempt de gragten door eenen onvermoeiden arbeid, en de wrede stormlopingen worden door anderen achtervolgt.

D I K W Y L S hebben de moedige Krygslieden in deze ftryden, de Vesting vermeerderd door de vluchtende te vervolgen. Aldus deed de geweldige Franschman wanneer hy zig in 't gevecht bevond, Valence voor de magt van Lodewyk bezwyken.

G Y moet op uwe Soldaten agt geven en dezelve bedwingen; de leuwen nog tygers zyn niet onmenfchelyker dan hy, wanneer hy vol woede de vluchtende vervolgt; indien gy zyne onftuimige wreedheid niet beftierd, zult gy hem die na de plundering gretig, en zonder krygstucht tomeloos is, door

door zyne woede ten toppunt van buitensporigheid gebragt, en zig met moorden en gruweldaden bezwalkt zien.

EEN wreed Veldoverfte die de plundering, de verwoesting, de buitensporigheden toelaat en 't bloetbad gedooft, zal, al had hy de gehele wereld overwonnen, zyne lauwrten in zyne handen zien verwelken; en alle de stemmen die zig tegens hem vereenigen, zullen zyne bedryven vergeten, en zyne wreedheden verfoejen.

DE velden van Mars weergalnde de naam van TILLI, hy die voor den Adelaar der Keizers streed; maar een donkere wolk verduisterde deszelfs roem, en zyne naam wierd in den Tempel van 't Geheugen uitgewischt; de beklagelyke stem van 't bloedig Maagdenburg vereeuwigt zyne schande en geenzins zyne daden.

KRYGSLIEDEN, herinnert u deze afschuwelyke schildery, indien myne hand deze moorden en dit bloedbad affchetst,

is

is het alleen om u een afgryzen voor deze gruweldaden in te boezemen.

MEN spreekt met strelende woorden van vrede tegen de inwoonders, hunne oprechtheid word onmiddelyk door deze hoop verleid, TILLI brengt hun onder de bedrieglyke aanlokselen van een valsch verdrag, in de armen van de rust; en Morpheus stortte zyn heulsap over dezelve. De wagt had zig gerust in 't gras op de sterke bolwerken, die hun verdedigen, uitgespreid; andere hadden de vestingen verlaten en zig na huis begeven; een blinkende schim ryst uit de duistere gewesten, en bied hun de olyftak van de Vrede, men omhelst en vertrouwd zig op dezelve, alles word veronachtzaamt, alles slaapt, maar TILLI waakt, en schikt zyne benden. Hy voorkomt de dageraat, en nadert de vesting; de wrede Oostenryker beklimt zonder wederstand de van verdigers ontblootte wallen; Ach! ongelukkig Volk dat u door een schim laat verblinden,
't ver-

't verraad nadert, komt, de vrede vlucht, de dood, de ysfelyke dood, verschynt in deze duisternisse, en bedekt de stad met zyne dodelyke vleugelen; de bebloedde razer-ny, en hare akelige woede, wapenen hunne overwinnaars met helsche zwaarden; en laaten de bevende natuur en de vertoornde Hemel te vergeefs in de lugt met zynen donder razen. Niets weerstaat TILLI en zyne tomeloze soldaten, die brandent en verwoed aan de ongebondentheid; moort, en wanbedryven overgegeven zyn; zy slaan, plunderen, vernielen en doen deze muren met 't bloed der burgeren stromen.

TILLI die wegens zynen goeden uitslag trots en verheugt is, vergezelt hun wreedheid, hy is de eerste die ze pleegt; zy overweldigen de huizen, breken in de Tempelen, zelfs de allertzagfste volgt hunne voorbeelden; nog hy die hun wederstaat, nog hy die hen ontvlucht, kan 't staal dat hem vervolgt niet ontgaan; 't kind dat aan's moeders borst op hare boezem omgebracht word

valt

valt en sterft met haar; de vader die zyn kind verdedigt geeft den geest zonder dat hy zyn vermoorde kinderen kan wreken, waar men zig keert of wend ziet men niet dan ysfelyke voorwerpen; deze verwoede en voor het smeken ongevoelige wangedrochten, flachten zonder wroeging drie hondert bevende gryzaards, in eene heilige maar op deze tyd onnutte fchuilplaats.

MEN zegt, dat verfcheide fchoonheden om zig 't ftaal van deze goddelofen te onttrekken, in de dood een barbaarfche toevlucht zогten, en in de bebloedde Elbe hun leven eindigde.

MAAR welk affchuwelyk Schouwtoneel vertoond zig voor myne oogen? Waar gaat gy wreedaars? Welke ongehoorde razerny? Wanfchepzels, waar heen brengt gy deze fakkels? Gy zyt Duivels maar geen Helden. Ongelukkige Stad! gy ondergaat het zelfde lot als Trojen, de vlam vertoond zig reeds boven uwe Paleizen de brand vermeedert, en overwind in weinig tyd; men
hoort

hoort aan alle kanten een ysfelyk gekerm van hun die door 't ftaal vernield of door de vlam vertceerd worden; o misdaaden! o woeden! waar van de natuur een afgryzen heeft!

GELYK, wanneer men de brand en de kwellingen der Helle affchildert, dit afgrysfelyk toneel, deze duistere afgrond, alwaar de hoop tot de allergeeringfte toevlucht ontnomen, 't ongelukkig Menfchdom aan de woeden ten prooi overgegeven, voor altoos tot verfche de ftraffen verwezen, en met blakende beulen, en ysfelykheden omringt is. Aldus en veel verfcykkelyker vertoonde zig, o Maagdenburg, uwe dodelyke overblyfzelen; gy hebt gene inwoonders, muren, tempelen nog fchuilplaatfen mee; de vlam die zig in de lugt verfpread, verligten uwe overblyfzelen. Deze bloejende Stad die door de konften en de vrede zo luisterryk gemaakt was, was na 't verfcykkelyk ongeluk dat het in dezeragt ondergaan had, niet anders dan een puinhoop, waar in de door 't bloedbad afgematte foldaat, zig in zyne moord en plun-

dering kon verblyden; en de affchuwelyke oevers van de Elbe die van deze verfoeilijke plaatsfen weg vluchtte, waren enkel en alleen met bloedende lyken bedekt.

WAS TILLI gelukkig, wanneer hy deze Stad overmeesterde? de brand beroofde hem van eene nutte overwinning; Maagdenburg was een graf van affchuwlykheden, dat hem, door zyne uitermaten woede in 't daglicht te stellen, en hem een menigte lyken te vertonen, met de rechtmatige wraak des Hemels schein te drygen.

K O N S T

V A N D E N

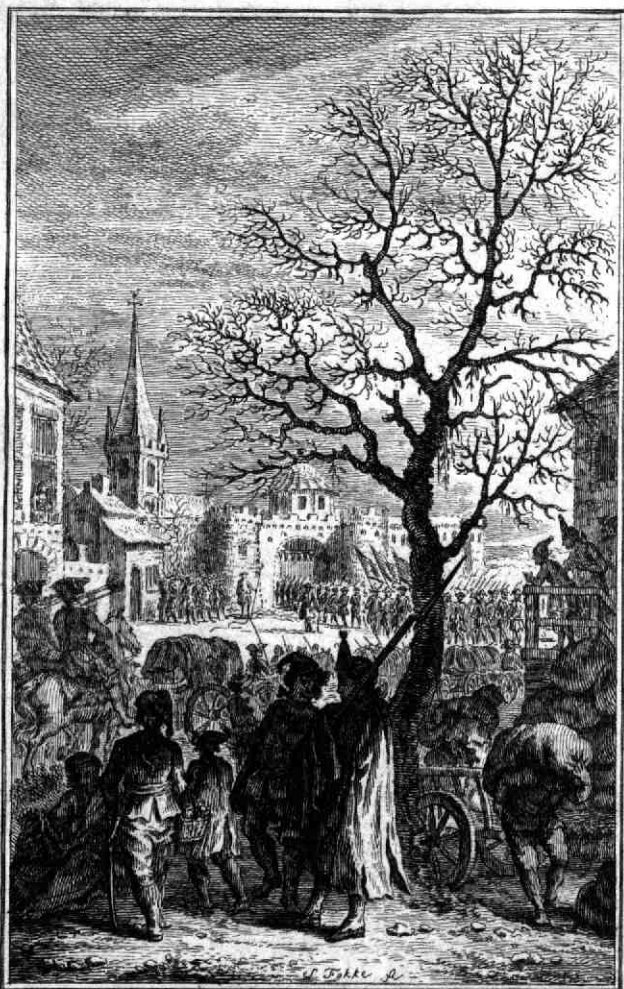
O O R L O G .

V Y F D E Z A N G .

LAAT Pallas die u in 't veld van eer
 roept, die u door alle de wegen tot
 den roem geleid, en Helden voor alle jaar-
 getyden maakt, u door myne verzen, hare
 voorzichtige lesfen voorschryven, op dat
 gy op 't einde der Veldtocht in uwe winter-
 kwartieren, de eer niet verliest, die gy door
 uwe wapenen verkregen hebt.

W A N N E E R de koude winter, met zy-
 ne gryze hairen, de winden in de holen van

L'Art de la Guerre. Ch. V.

Eölus ontketent, en de stormende Noorde-wind de vyand van den Zuiden-wind, het ryk van Pomona en van Ceres komt bestormen; wanneer de met ys en witte nevel bedekte bomen, de bekoorlykheden hunner bladeren en vruchten verloren hebben; wanneer de bevrore stromen onbeweeglyk zyn, en de talryke kudden de dorre wyde verlaten; en eindelijk wanneer de legers die zig op de bergen bevinden, de gestrengheid van 't barre Noorde gevoelen, zyn de Krygslieden genoodzaakt hunne tenten te verlaten en eenige tyd hunne zegepralende loop te staken; ondanks de yver waar mede zy bezielt zyn, bevinden de van byde zyden door de winter ontwa- pende Bevelhebbers, zig genoodzaakt een veilige schuilplaats in de huizen te zoeken, en hunne van den anderen afgezonderde krygshopen, in de Steden te besluiten.

DE soldaat die aan den arbeid opgeöf- fert is geweest, moet gedurende de winter een veilige rust genieten; vermits de gedu- rige vermoejingen hem verzwakken, en
ein-

eindelyk alle zyne krachten verflinden; daar de konst hem tegens alle verrasfing kan befchermen.

DEN vyand die u zou willen ontrusten, moet gy door grote krygshopen, die zig altoos gereed houden, afkeren; de opletten- de wacht van verfcheide posten, moeten het hoofd eener fterke keten dekken; alle de openingen, engtens, bosfchen, en grote wegen moet gy terftond met afgezonden benden bezetten; deze vesting en keten moet onder 't opzicht van een bevelhebber, die een kundig Kapitein is, gesteld zyn, die dezelve bewaard, en voor dezen keten zorg draagt. De vlugge Dragonders, en de snelle Hufaren befpieden den vyand en voorkomen de gevaaren; zy ontrusten hem zonder ophouden, en hunne getrouwe kondfchappen, vermelden den minften ftap dien hy begaat; wanneer zy zyne ontwerpen door hunne aanhoudende vleit gewaar worden, worden ze binnen weinig tyd bekend gemaakt en derzelve uitvoering en verhindert.

W A N N E E R gy over alle de omftandig-
heden die tot de verdediging vereifcht word,
met de wetten die de voorzichtigheid voor-
fchryft, geraadpleegt zult hebben; wanneer
gy dezen moeilyken arbeid voleindigt hebt,
zult gy wel haast weder nieuwe zien geboren
worden; wanneer de barre invloed van den
kouden Orion, aan de ftrydenden eene kort du-
rende vrede verzorgt, kan hunne verftandi-
ge Bevelhebber verre van in de armen van
de rust werkeloos te blyven, zyne yver doen
uitblinken. Het is niet genoeg dat gy uw
heir in zyn kwartieren een veilige fchuil-
plaats verzorgt, 't zelve in bedwang, en tot
den roem ontftoken houd; gy moet de edel-
moedige foldaten, die door de dood uit uwe
vaandelen gerukt zyn, weder door andere
aanvullen; de zegepraal heeft velen gekost;
deze onfterfelyke fchimmen, eifchen dat men
opvolgers moet nemen die hunne harten
waardig zyn. Gy moet u vaardig een
hulp in uwe nieuwe zoldaten zoeken,

H E T dom gemeen verkoopt zyn leven
voor

voor eene geringe prys; gelyk de Vis, die na het voedsel gretig is, door den Visfcher aan den bedrieglyken hoek gevangen word; aldus trekt men den behoeftigen landman door 't verleident metaal van zyne akkers na zig; hy is onkundig van de hoon, die men den Koning welken hy gaat dienen aangedaan heeft; de grootfche krygstucht en de verheve moed, maken een dapper foldaat van eenen plompen boer.

HET gebeurt dikwyls, dat het getal in een gevecht, alleen beflist; en dat uwe overmagt een vyand befchroomt kan maken. Vergadert u met vlyt vlugge ruiters; gy moet ze op dezelve wyze als uwe foldaten uitkiefen; zy moeten op 't best van hun leven, fterk en leerzaam zyn.

VERZAMELT met veel vlyt het koorn, dat Ceres u door uwe oplettendheid aankomt bieden. De konst van overwinnen, is zonder de konst van voeden vruchteloos. Dit leger en dit volk dat aan uwe wetten getrouw is, voelt zig twe maal daags door

eene ziekte aangetast, die door langdurigheid van tyd, dodelyk word; wanneer 't van hulp ontbloot is, ziet men het vergaan, ze streefd de konst der zonen van Galenus te boven; om dezelve te genezen moet gy de overvloed verzorgen, of zo gy deze gewichtige plichten verzuimd, zal 't mager wangedrocht, de bleke en zwarte honger, uit 't binnenste zyner rotfen, en zyner dorre holen, uw leger overvallen; hy brengt de besmettelyke ziekten, de moeddeloosheid, 't munitziek geroep, de zwakheid, de angst, de ysfelyke ellende, de akelige wanhoop, en de onverbiddelyke dood met zig; zult gy alleen in dit met stervend bevolkt leger, den sterken vyand bestryden? Voorkomt dit ongeluk, brengt door uwe zorg de overvloed in 't leger; bereit u in de armen van de rust, een nieuwe zegepraal voor uwe toekomstende ondernemingen.

TERWYL de Bevelhebber door zyne maatregelen, alle nodige voorbeschikkingen voor het nieuwe leger vormt, vereenigt de
edel-

edelmoedige Officier, die zig in zyn kwartier, gerust in den boezem van de vrede bevind, de myrthen met de lauwren; en zyne getrouwe en ongeduldige wederhelft vergeet in zyne armen 't ongeluk der afwezigheid. O dagen! o gelukkige oogenblikken! die door de vrees gekogt zyn, welk vermaak uwe echtgenoot die u, uwe tranen deed storten en weder opdrogen, in de schuilplaats van den oorlog in uwe armen te zien, zyne daden te horen, zyne armen de wrekers van hunnen Koning en den roem der ftryd te ontwapenen, dit groot hart, dat voor de gevaren onaandoenlyk is, te bewegen, en zyne verschrikkelyke mond die de ontzachelyke pogingen der soldaten verhaastte en door zyne stem de dood deed uitstorten, tederlyk te kuschchen.

TERWYL het zegepralent hoofd van den Held op den boezem van zyne getrouwe minnares rust, die zyne daden zegent, en over zyne te rug komst verblyd is, ziet men de vruchten zyner liefde rondsom hem; de eene kust met verrukking zyne overwinnende

de handen, en brand van yver zyne met distelen en doornen beplanten weg in te slaan, op welke de wyze Krygslieden zig onsterfelyk maken; en de andere drukt de kniën zynes vaders in zyne armen; terwyl deze tedere kinderen hunnen geliefden vader met hunne nadrukkelyke liefkofingen overstelpen, houden ze spelende, het voor 't menschedom verschrikkelyk met bloed bedekt staal, en zynen drygende helmet in hunne handen; zy verlangen de voestappen van hunnen vader te kunnen volgen.

DE God des Huwelyks geeft aan deze oprechte minnaars, 't zuiver en volmaakt geluk, de aangename verrukkingen, die uit de achting waar in 't hart deel heeft, geboren worden, en waar van de wederzydsche liefde, 't gedurig grondbeginzel is; vermaken die aan alle deelgenoten der beuzelachtige liefdehandelingen, in 't best van hun leven onbekent zyn; deze edelmoedige minnaar die de weekheid van deze kuifche banden verwydert, is teder zonder zwakheid

heid, zyn hart kent de verwyfde wellust niet, en wanneer de plicht tot hem spreekt, is zy de eenigste die hy gehoor geeft.

DOOR deze kuifche vermaken en genie-tingen, de medegezellen van de plicht en de matigheid, is zyn kloek en gezond lighaam geenzins verzwakt, maar zyn deugd is door eene oprechte liefde bezielt geworden; en door eenen nieuwen moed ontstoken, zal men hem zig na 't veld zien begeven, alwaar hy door de roem geroepen word.

BEVORENS de winter zyne barheid verlaat, en de aangename Lente, zig weder aan den mensch vertoond, ziet men dat de Veldoversten zig bevreitigen, om hunne buitenste posten weder te betrekken; zy maken hunne ontwerpen, en hunne legerplaatzen laten zig weder herkennen; de leerlingen van Euclides meten de landen, en wyzen de wegen door welke men zyne ben- den, moet verzamelen. De altoos werk- zaame Bevelhebber, waakt over hunne arbeid, hy geeft 'er 't ontwerp af, en kent 'er de voor-
des-

delen van; terwijl hy op 't toekomende denkt, vergeet hy niet het geen het tegenwoordige vereifcht; 't wantrouwen de moeder van de voorfpoed, onderfteund zyn vlyt in zyne menigvuldige werken, zy komt hem ontwaken in 't ogenblik dat hy zig ter rust begeeft, en geeft een nieuwe vlucht aan zyne vermoeide zinnen; dikwyls zegt zy tegens hem, " Vreest uwe tegenparty, overweegt al 't geen hy doet, en doen kan; „ maakt dat gy ooren en oogen by den vyand, in zyn leger, rondom de Veldoverften „ en op alle plaatsfen hebt, die alles beschouwen, in alle gehiemen indringen en zyne „ voornemens en zyne krygsontwerpen weten; fpaart nooit geen voor 't menfchdom „ verleidelyk metaal, om zekere kondfchappen te verkrygen; oordeelt als vreemdeling „ over uwe eigen ontwerpen, en draagt voornamentlyk zorg dat gy u in uwe kwartieren in een volkome veiligheid bevind? Vestigt gy uwe zekerheid op deze bergen?denkt „ gy om dat deze krygshoop die rivier be-

„ zet

„ zet houd en zyne oevers verdedigende uwe
„ grenzen bewaart, geen gevaar heeft door
„ den vyand aangetast te kunnen worden?
„ Neen vlei u geenzins met uwe standplaat-
„ sen; deze trotsche bergen wier verschrik-
„ kelyke keten tot een bolwerk voor de Ro-
„ meinsche fierheid diende, deze bergen
„ voor wiens dodelyke overtocht men be-
„ vreesst was, konden de voortgang van An-
„ nibal niet verhinderen; als een vlytig
„ krygsmann, overwon hy alle deze hinder-
„ paalen; hy bereikt den hoogsten top,
„ daalt door nieuwe wegen na beneden, ver-
„ wondert, valt op hem aan, en verflaat de
„ Roomsche Veldoversten; de stoutheid der
„ Helden bewerkt wonderdaden.

VENDOME verliet zig op den steun der bergen, die zig op den zoom der vruchtbare velden van Lombardyen bevinden; wanneer EUGENIUS die een eve vlytig als stout Kapitein was, over de Adige, door tot op dien tyd onbekende wegen trok, en 't schandelyk juk verbrak dat de Seine aan de

Po gaf. Beschouw de stromen in dit droevig jaargety, de koude heeft dezelve in ys brugge verandert; de vyand die te eeniger tyd met eenen edele moed bezielt is, zal dezelve overtrekken om uwe kwartieren te overweldigen; als nu verpast, verward, afgezondert, en verlegen; bevind gy u in weerwil van u zelve met schande tot de vlucht genoodzaakt. Een enkel voor u, en voor uw heir rampzalig oogenblik, zou u van uw geluk en van uwen goeden naam beroven. Niets is gevaarlyker dan de ontneming van een kwartier; het is niet zo veel om 't nadeel dat 't u toegebracht heeft, als wel, om dat uwe verschrikte en weerspannige benden, hun eerbied voor u en 't vertrouwen in zig zelve verliezen; de neerslagtigheid volgt op de lust tot stryden, de bevelhebber en de soldaten alle zyn ze moedeloos. Deze schade sleept vele en langdurige gevolgen na zig, en de vyand vernielt u wanneer hy zyne vervolgingen verhaast.

WANNEER Bournonville geslaagen;
maar

maar moedig op zyne versterkingen was, trok hy over de wyde oevers van de heerlyke Rhin; de Franschen die zig voor hem bevonden en onder de wetten van TURENNE stonden, waren voor het Lorrynsche gebergte bevreest, wanneer zy achter uit moesten deinsen; den Duitser verspreid zig voor dat de koude winter hem overvalt, zonder dieswegens met zyne konst te raad plegen, nog de rampen te vrezen; hy verdeelt en kwartierd zyne benden in den Elfas, en verhaast eigenhandig het lot dat hem dreigt. Terwyl hy zig met zyne veiligheid vleid, terwyl de Adelaar der Keizers zig op zyne zekerheid vertrouwendende zig in de rust begeeft, verzamelt Turenne zig aan de andere zyde der bergen, trekt over dezelve, verschynt, valt in de velden, tast BOURNONVILLE aan, overweldigt zyne kwartieren, maakt zyne verstrooide soldaten krygsgevangen, en dwingt de Duitchers door deze ruwen aanval, zig onder 't vluchten naar den anderen kant van dezen stroom te begeven.

DE

DE Winter kan een schielyk geluk verzorgen, en 't jaargety der rust kan uwe voortgangen verhaasten. Wanneer een talryke krygshoop by een verzamelt is, en op afgezonderde kryghopen aankomt, maakt hy zig zo dra hy zynen verwarden vyand verrast, overwinnaar zonder dat hy gefreden heeft; en wanneer 't beleid zig by de vaardigheid voegt, verftrooid hy den vyand en verhaast zyne vlucht. Onze kronyken zullen u doen zien, dat het noodlot de stoute bevelhebbers ten allen tyden en op alle plaatsfen behulpsaam is geweest. Dus sctieen deze vaardige overwinnaar die STANISLAUS met zyn vermogent schilt bedekte voor de Saxen te wezen. Wanneer AUGUSTUS zig aan zyne strelende wenschen overgaf, en de vermaken van Venus met zyne jonge minnares deelde; zig met wyngaards-loof bekroonde en, zyne plichten, Polen, en zyn leger vergat; kwam de Alexander uit het Noorden, oogenblikkelyk op hem aanvallen, en de verborgentheden van de
de

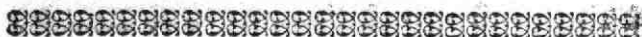
de vreugdebedryven van Bachus verftooren; Bachanten, liefde, gehuurde Krygslieden; alles vlucht voor zyne voeten en de verjaagde SAX bewilligt dat Abdalomine op den troon geplaatst word. Gelyk wanneer in 't uitspanfel alwaar de Donder raast, de arend in zyne vlucht de jeugdige inwoonders die zonder vrees op de bergen, in de bosfchen, en in de velden omzwerven, gewaar word, op hun aanvalt, van vreugde fchreeuwt, en zynen roof in zyn bloedig nest wegsleept.

K O N S T

V A N D E N

O O R L O G.

Z E S D E Z A N G.

DE God der zegepraal heeft my de gunst
 bewezen, de gestrengte wetten zyner
 konst door myne stem te laten onderwyzen.
 Men heeft de oorspronk van het beroep der
 Helden gezien, de verkiezing hunner lege-
 ringen, de orde, de krygstucht, hoe een be-
 kwaam Veldoverste door zyne dodelyke fla-
 gen de bolwerken vernielt, en op welke wy-
 ze hy zig in zyne winter kwartieren tegens
 allen aanval in veiligheid steld; laten wy ons
 be-

L'Art de la Guerre. Ch. VI.

begonnen werk door een groter onderwerp eindigen, ons nogmaals de verschriklyke schildery der Veldflagen herinneren; de gevaren en klippen van de zee die zig schielyk ontfleekt, en de konst hoe men dezelve moet vermeiden aantonen; uitmuntende en dappere Krygshopen, ik gelei u in den fryd.

ZIE daar 't beruchte veld, de loopbaan in welke zo vele Veldoverften te vroeg bezweken zyn, waar in WILLEM struikelde, MARSIN gevallen is, en waar in andere uit hunne adem rakende, van vermogens en toevlucht ontbloot, nooit 't einde hunner loop konden bereiken. Hier bezweek POMPEUS, hier eindigde PYRRHUS, hier verging ANNIBAL, MITRIDATES en CRASSUS, de Velden ziet men nog met de bloedige overblyfzelen van hun rampzalig einde bedekt. Maar in deze Velden heeft men ALEXANDER, CESAR, den geweldigen CONDE, den verheven TURENNE, GUSTAVUS, LUXEMBOURG, VILLARS, MAURICE en EUGENIUS, die dezelve

met meer beleid door liepen, zien zegepraleren.

Gy, jonge Krygsheden, die door hunne uitmuntende daden getroffen zyt, vreest de onbescheide verrukking van uwen brandenden yver; zeer weinige van hun die de roem streelt, worden door de handen der overwinning bekroont. Gelyk hy die zyne grote daden met nieuwe trachtte te vermeerderen en op eenen enkelen dag, de vruchten van zynen arbeid verloor. Gelyk wanneer de wreker van 't rampzalig Troje, zynen moed tegen hondert vereenigde Koningen ontvouwde, Diomedes overwonnen, de Grieken verflagen, Ajax in gramfchap op de vlucht gedreven, zyne vloeten verbrand wierden, en Patroclus te vergeefs zyne onnutte moed ontftoken wierd, maar wanneer eindelyk Achilles de wapenen na dezen Held tegens Hektor opvat; bezwykt deze Trojaan en vind na zo veel voorfpoed zyn' overwinnaar in den zoon van Peleus; aldus is 't lot van den moedige mededinger van den Czaar, hy is negen jaren voorfpoedig en eye zo vele ongelukkig.

IN-

INDIEN zo véle grote en in de veldflagen ervarené Helden, hunne verrichtingen door schandelyke omkeringen geëindigt hebben, en eindelyk in 't diepst der afgronden neergestort zyn, waar mede zoud gy, die een nieuweling in de konst van Mars, kortelings in dit veld door Bellona gespeent en weinig in de plichten eenes Bevelhebbers onderrecht zyt, u nog durven vleien? Maar ondanks myne raadgevingen, word gy door uwen eersten brand als een woest paard, dat in de loopbaan losgelaaten is ontstooken om u tot den loop te begeven en door uwe daden uit te munten; vrees den dwazen hoogmoed die u kan verblinden, vrees uwe eige liefde en hare strelende aanlokfelen; beproef bevorens uwe talenten en uwe sterkte; vorm nooit heerszuchtige wenschen, om 't vernuft dat in u zegepraald te doen uitblinken.

TE vergeefs bezit gy de sterkte eenes Athlete, die in Londen op 't gerucht worsteld, door 't volk met verwondering aanschouwd, van de dwazen toegejuigd word,

en zyne mededingers door zyne gefpierde armen ter nederveld; al evenaarde gy de zonen der aarde, de mededingers der Goden, die wanneer ze hun den oorlog aandeden, in hunne wederfpanningheid om den Olympus te trotseren, den berg Osfa op Pelion ftapelden; al had gy den moed van den God des ftryds, denk niet dat gy myne voorfpraak hier door zult verwinnen; gefalte, fterkte dapperheid, alles is onvruchtbaar, Minerva eischt meer van een voorzigtig Veldoverfte. Zyn geest, die door de wysheid geleid moet zyn, moet levendig zonder verblintheid en voorzichtig zonder zwakheid zyn, hy moet op zynen tyd te werk gaan, meester van zyne foldaten zynde, moet hy ze in 't ysfelykfte van 't gevecht andere ftanden kunnen doen aannemen, een vaardige hulp tegens de wanorder in 't werk ftellen, en hun die bezwyken of zig uitputten met eenen nieuwen moed bezielen; als een voorzienig krygsman, moet hy langen tyd te voren, de verfcheide hulp die het leger nodig heeft

heeft verzorgen; hy moet in toevluchten vruchtbaar, altoos onvermoejelyk, en zig nooit door 't noodlot den moed laten bene-
men.

OEFFEN uwen geest maar voornament-
lyk uw oordeel, verwacht alles van uw zel-
ven, en niets van den goeden uitflag, zyt
langzaam in de raadsvergaderingen, dit is
de plaats alwaar men overweegt, maar wan-
neer gy werkdadig zyt moet gy vermetel
fchynen, aanvaard nooit dan om dringen-
de redenen den fryd waar in de dood zy-
ne verschrikkelyke inzamelingen doet. De
sterkte van den Staat is in uwe magt be-
floten; gy geleid de dapperheid der edel-
moedige Soldaten, die vaardig om 't bevel
van den Veldoversten ter uitvoer te bren-
gen, op 't eerste teken in 't gevaar vlie-
gen; zo dra gy beveelt vallen deze krygs-
zuchtige benden op uwen vyand, gelyk de
verwoede tyger op den leeuw aanvalt, hem
zyne zyden verscheurt, nederwerpt, ver-
flaat, en zig met zyn bloet verzadigd.

O grote God ! beschouw des anderen-
daags deze stervende en dode lyken op 't slag-
veld , onder de bloetverwanten der vyan-
den , ziet gy het bloed uwer waardste vrienden
stromen ; zie hoe deze grootmoedige Krygs-
lieden , de ongelukkige slagtoëffers uwer heers-
zucht , in 't graf nedergestort zyn ; hoe hun-
ne bedroefde nabestaanden , en in 't rouwge-
waat gekleedde echtgenoten , uwen hoogmoed
in uwen zegenpraal , verfoejen . Ach ! laat
veel eer de verschrikkelyke gedenktekens
vernien , die gy minder aan uwe da-
den dan uwe verblindheid verschuldigt zyt ,
dan dat gy uwe handen met zo vele mis-
daden zoud bezoedelen en gy u met eenen
onwettige roem zoud verciereu , wie zou
kunnen wenschen , door dezen weg een'
naam te maken ?

GELEI U Heir als een weldoende vader,
beschouw uwe soldaten als uwe kinderen ,
zy beminnen hunne herders en haten hunne
dwingelanden ; hun leven behoort aan den
Staat , hun geluk is het onze ; bespaar hun
bloet

bloet of offer veel eer uw eigen, gy moct hun zo lang Mars 't toelaat sparen; wanneer 't wêlzyn van den Staat dezelve in 't gevaar roept, wanneer gy 't noodlot van den oorlog tusfchen uwe en uwe tegenparty's vaandelen moet beproeven, moet gy u altoos met een onverschrokken voorhoofd voor 't onheil vertonen; als dan moet gy zonder twyffellen, nog zonder omwegen te zoeken u gereet maken, aanvallen, en hunne dagen verkwisten: aldaar zullen zy hunnen dapperen brand laten zien, en eene edelmoe-dige dood weten te fterven.

EEN wys Veldoverfte, van wien Bellona de steun is, ftryd wanneer het noodzake-lyk is, maar nooit in weerwil van zig zelven; in alles voorzienig en van den moed zyner benden verzekerd, weet hy alle de flagen die de vyand hem toebrengt af te keren; indien hy als een Veldoverfte denkt, zal hy zig als een foldaat aan 't gevaar bloot ftellen, verre van den aanval af te wachten, aanvaard hy zelfs den ftryd; het lot der aan-

vallers is altoos gunstig: de poging van den grootfchen ram, baant zig door zynen verſchrikkelyken ſtoot een' vryen doorgang, en werpt de torens ter neder, op welke de bevende belegerde zyn leven denkt te verdedigen; de langen tyd geramde muur bezwykt voor de zwaarte die dezelve in den grond ſtoot, dus moet gy altoos aantasten, Bello-na beloofst u een gelukkig noodlot, en luis-terryke daden, zo lang als uwe Krygslie-den de aanvallers zullen zyn.

ALHOEWEL ondanks alle uwe voorzorgen de onſtandvaste fortuin, uit uwe Vaanden in die van uwen tegenparty overgaat, moet gy altoos uwen moed laten zien; gy moet 't geluk door uwe bekwaamheid verbeteren, den moed der neerſlachtige Krygslieden opwekken, en u zo lang 't onweerdurt, groot en onverzettelyk vertonen. Gelyk de duisternis van eenen akeligen nagt, het licht der Zon in 't uitſpanſel verheft. Aldus zullen uwe ongelukken, u zo wel als uwe overwinningen door uwe ſtandvastigheid

heid met roem bedekken. Wanhoop nooit de hulp van de konst, de wysheid zegepraald altoos over 't geval.

DENAIN verduisterde de nederlaag van Malplaket, wanneer hy VILLARS noodzaakte in den aftocht slag te leveren; dikwyls worden vele en langdurige rampen in een enkel oogenblik hersteld; Villars die overwonnen was wierd overwinnaar.

MEN wint de gevechten op verscheide wyzen; zy die onder den naam van regelmatige bekend zyn, vertonen ons van weerskanten, algemene ondernemingen. Verschanste posten, hoogtens en beken, zyn de bloedige tonelen van byzondere voorvallen, die door de goede uitkiefing van de plaats geweldig worden.

ZIET gy deze twee Heirs die gereed zyn den fryd te aanvaarden, in een goede orde in 't velt naderen? hun front verbreet zig strekt zig uit en ontzwagteld zig; 't eene dat zo dadelyk gevormt is, gaat op zynen roof aanval-

vallen; deze ineengeflote ruiterbenden, vliegt met verwoedheid na zynen vyand, die voor dezelve vlucht; in deze dikke wolken van stof en bliksem, ziet men in 't verschiet, de moordadige klingen blinken, zy vernielen de vluchtende door hunne dodelyke slagen; en hunne zwaarden zyn met het bloed der vyanden bevogtigd.

HET voetvolk dat aan deze zyde zyne vleugelen verloren heeft, vreest den wreden aanval der overwinnaars; honderd metalen donderflagen werpen de dood uit; de zegepralende benden ziet men met grote schreden naderen; de banjonet blinkt op hun dreigent front, de verschrikte vyand overweegt zyne aftocht, hy word door moedige krygshopen in zyne zyden aangetast, hy vreest, wykt, vlucht, en de aarde drinkt zyn bloet. Moorddadige lopen die door 't buskruit ontstoken worden, werpen de dood op deze verlege benden, die zig in afgezonderde plotons, ongeschikt, radeloos,

ZON-

zonder bevelhebber en zonder vaandelen, in de velden op de vlucht begeven.

VERRE dat hy de vrees die hy de overwonne inboezemt, tot bedaren zou brengen, en den aftrekkenden bevelhebber eene goude brug zou maken, maakt de zegepralende party een gebruik van de gelegenheid, vervolgt de overwinning van den ftryd met yver, en wil op dezen dag zyn gehele werk voleinden.

Aldus ging de grote Eugenius by het beruchte dorp Hochftet te werk, alwaar TALLART en MARSIN zig zeer kwalyk geplaatst hadden; hy viel van alle kanten te gelyk op hun aan, hy brak door hun middelpunt, hy fneed hun heir van den anderen af en Blenheim zag de ftoutheid der Franfchen ontwapent; welk een groot getal van krygsgevangenen bevond zig op deze plaats! en des Keizers vyand vluchte tot aan de oevers van den Rhyn. Aldus plaatste Barwick by Almanza, wanneer de Lelien door zyne daden zegepraalden, en de Bretonfche leuwen voor zyne pogingen bezweken, den

ge-

gelukkigen Bourbon op den troon van Kastilien en Arragon.

ZIE hier andere gevechten ; ziet gy op dezen heuvel , wiens top aan alle kanten over de vlaktens gebied , hoe deze grootſche bataillons zig uitgeſtrekt hebben ? de ſtof verheft zig verre in de lucht , de vyand trekt op , komt , vormt , en ſchaart zig , hy plaatst zyne machtige benden op een front , zyn ſtand verhindert den aanval der ruitery , hy plaatst zyne geharnasten achter zyne flagorde ; de bevelhebber nadert alleen , hy moet alles herkennen , hy kan op eenen dag door eene enkele meesterlyke daad overwinnen , indien hy van de plaatſen , en de tyden een te voorebedacht gebruik maakt , en zynen vyand in zyne zwakke zyde aantast : aan zynen rechter vleugel nadert een hoop voetvolk , hy beklimt de bergen ondanks 't geſchut ; de vyand die zig in zyne post aangetast , verſlagen en verward bevind , deinst achter uit , en begeeft zig op de vlucht ; de wanorde is algemeen , de overwin-

winnaar maakt 'er een gebruik van, en de tot nu toe werkelofse geharnaste haasten zig om hun te vervolgen. Aldus was de grote CONDE te Friburg zegepralend, aldus zag men op eene eve groten dag, de dappere MAURICE te Lauwfelt voor zynen Koning, de vluchtende Bretons, Germannen en Batavien door eene bloedige flachting aan Pluto opöfferen, en op de toppen hunner bergen zyne standaarden planten.

Dit is 't vernuftig zamenstel van onze veldslagen, alle verschanfte legeringen worden op dezelfde wyze aangetast, zomtyds hebben de bolwerken, die zonder omzichtigheid aangelegt zyn, een zwakke steun of flegte gragten; de helft der foldaten houden onnutte plaatfen bezet, en blyven op dezelve als onbeweeglyk en vernagelt, terwyl de vyand zyne ontwerpen door zyne Krygshopen doet werktellig maken, en zyne ondernemingen zonder verhindering bestuurt.

NIETS weerhoud een Held wanneer hy door Bellona geleid word; wanneer zyne,
door-

door de slagen die hy hem toegebracht heeft, beschroomde vyand zig in eene door hem uitgekofen plaats gelegerd heeft, en de gevaarlyke pogingen van den arm vreest die hem beteugeld heeft en van zynen stand een onoverwinnelyke schuilplaats maakt; moet deze Held door zyne vernuftige maatregelen, hem tot den ftryd die hy trachte te vermeiden noodzaken; met dit oogmerk trekt hy na de groote fteden, hy ontfteekt meer dan eene achterdocht in den vyand, hy maakt zig gereet, hy veinst, hy keert en wend zig, en fchynt drie fteden te gelyk met zynen aanval te dreigen, zy bevindenzig alle drie tufchen hoop en vrees; terwyl hy de vrees in alle harten verfpread heeft, gaat hy 't heir van zynen droevigen wederftraver, uithongeren, fnyt de plaats af die hem den toevoer verfcchaffen, en dwingt hem tot 't gevecht om zyne dagen te verlengen; hy heeft als nu geene andere fchuilplaats meer, hy moet overwinnen of sneuvelen.

W A N N E E R uwe vyand om uwe kloek-
moe-

moedigheid te ontgaan, eene rivier tot zyn hulp neemt; en u door zyne snelle stromen denkt te kunnen weerhouden, moet gy 't ontwerp en de manier van werken van Annibal volgen. De Romein bezet de oevers van de Rhone, hy veinst, trekt na beneden, en voorziet zig van eenen vrye overtocht, hy weet de list met de werkzaamheid te vereenigen, en bedriegt den Consul, welke denkt dat hy hem weerhouden heeft.

Gy de steun myner mededingers, de waardige stut uwer Koninginne, KAREL, ontfang van eenen vyand die aan de stem der haat geen gehoor geeft, de zuivere afspraak, de verdiende hulde, die men zo wel aan de waarheid als aan uwen naam verschuldigt is. Deze heerlyke stroom, deze uitgebreide rivier, die voor altoos het Keizerryk van Frankryk afscheid, talryke vyanden, die zyne oevers verdedigen, kantten zig te vergeefs tegens uwe ondernemingen, Krygslieden wat verwacht gy van eenen wyfen Kapitein? de Rhin, vyanden, gevaren, niets

weerhoud LORRAINE, KAREL verdeelt zyne foldaten in vier afzonderlyke benden, op eene plaats alwaar Coigny hem 't minst verwachtte; zyn schielyk vervaardigde brug vergezelt zyne stoutheid, hy verrast de Franschen en dringt in de Elzas.

LODEWYK, zou ik den groten dag van Tholus kunnen vergeten, op welken de inlegering geplaatste Batavieren aangetast en overwonnen wierden, en uwe Krygslieden voor uwe oogen door de Rbyn zwemmende, srydende de oevers der overzyde van den Rivier innamen? Het zyn dusdanige daden, die niet dan door eene brandende yver kunnen flagen, aan welke Mars zyne toejuiching geeft.

INDIEN uw hart na de hoogste roem verlangt, moet gy niet alleen weeten te overwinnen, maar voornamentlyk een goed gebruik van 't zelve weten te maken; de door zyn voorspoed aller roemruchtigste Romein, beschermde zyne vyanden in 't veld van Pharsale, op de dag dat hy de gehele Wereldt overheerschte.

BESCHOUW de bedaarde ziel van LODEWYK te Fontenoi, hy is zachtmoedig in zynen voorspoed en verligt de last der verflagenen; het is een weldadig God die zyne hulp aan hen verleent; wenende kussen zy de hand, die hun ontwapent, zyne dapperheid overheerscht en zyne goedertierenheid bekoort hun; in de boezem van de woede ziet gy de goedheid by hem plaats vinden, zo 't heldhaftig is te overwinnen, is het Goddelyk te vergeven.

JONGE Krygslieden, volgt deze voorbeelden, wanneer de Faam hare vleugelen uitspreid, en uwe naam en uwe stryden onder hare verhalen vermeld, zalze uwe roem tot in de aller afgelegenste gewesten verbreiden. Op dit geluid zal de deugd, Helden en Krygslieden, weder vindende, die de tyd der gulde eeuw evenaaren en die met menschlievenheid bezielt zyn, uit de hoogte der hemelen nederdalen om u in de onsterfelykheid te geleiden.

IN deze geweide en voor de onnozelheid gebouwde tempel vinden de deugden

917097

100 D E K O N S T

der ftervelingen hunne beloningen; aldaar bevinden zig alle de vernuften, wiens wyze werken hunnen Staat door het uitvinden van nieuwe konften verrykt hebben; aldaar bevinden zig alle de goede Koningen, en de Heerlyke Overigheden, zeer weinige Overwinnaars, maar alle de oprechte Krygslieden.

INDIEN gy ooit zodanig eene gelukkige vlucht aanneemt, indien gy u ooit tot in de hoogte der Hemelen verheft, herinnert u dan ten minften dat myne Krygszuchtige Zang Godin, door u den beruchten loopbaan der Helden te openen, en uwen arbeid door hare gebaarden en door hare ftem te ontftelen, uwe bedryven verhaast heeft, door u de bekoorlykheden van de deugd voor oogen te ftellen.

E I N D E.